

บทที่ 6

การสร้างความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม “ปาย”

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “ปาย : การสร้างอัตลักษณ์และการให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว” ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการการท่องเที่ยวและการสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยว “ปาย” อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) ศึกษาการสร้างความหมายซึ่งสะท้อนผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวโดยผ่านสายตาของคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ และ 3) เพื่อเสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการประยุกต์อัตลักษณ์และการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งที่ผ่านมาในบทที่ 5 ได้มีการกล่าวถึงอัตลักษณ์การท่องเที่ยวปายที่ถูกสร้างขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยอัตลักษณ์ปายที่ถูกประกอบสร้างขึ้นนั้นประกอบด้วยอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นจากคนใน ซึ่งได้แก่คนที่อาศัยอยู่ในอำเภอปาย เช่นคนในชุมชนพื้นที่อำเภอปาย ผู้ประกอบการที่เข้ามาตั้งรกรากและทำการค้าขายภายในปาย ส่วนอัตลักษณ์อีกส่วนเกิดจากการสร้างขึ้นของคนนอกพื้นที่ ซึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นักเขียนที่สะท้อนความเป็นปายผ่านสื่อประเภทต่างๆ ผู้ทำงานในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่เป็นต้น ซึ่งอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นไม่ได้มีการยึดติดแต่เพียงว่าใครเป็นผู้สร้างแต่การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์นั้นๆ ถูกทำให้เลื่อนไหลและต่างใช้ร่วมกันระหว่างคนภายในพื้นที่และคนนอกพื้นที่

อัตลักษณ์ปายที่ถูกสร้างคนกลุ่มหนึ่งๆนั้น มีเงื่อนไขในการสร้างอัตลักษณ์โดยมีลักษณะสำคัญ 3 ประการด้วยกัน อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้น (Construct) อัตลักษณ์ที่ถูกผลิตซ้ำ (Reconstruct) และอัตลักษณ์ที่ถูกหรือสร้างขึ้นใหม่ (Deconstruct) ซึ่งอัตลักษณ์ปายที่ถูกสร้างขึ้นมาในด้านต่างๆนั้น ได้มีการนำเอาสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาเพื่อใช้ในการเติมเต็มอัตลักษณ์ปายที่ถูกสร้างขึ้นจากคนในชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว โดยที่การให้ความหมายทางวัฒนธรรมเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการสร้าง พัฒนา ส่งเสริมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนโดยการอาศัยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ภาษา ภูมิปัญญา วิถีชีวิต การแต่งกาย อาหาร ลักษณะที่ตั้งของชุมชน ลักษณะทางกายภาพ ทางภูมิศาสตร์ มากำหนดสร้างความจริงทางสังคมขึ้นมาใหม่ (Social Construction of Reality) ที่เกิดจากการประกอบสร้าง (Construct) การให้ความหมาย (Meaning)

สัญลักษณ์ (Symbol) คือ ความหมายของวัตถุต่างๆ ที่สามารถสื่อความเข้าใจร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งอาจมีทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยทางอ้อม ทั้ง

ความหมายตามรูปวัตถุ (รูป/วัตถุสัญลักษณ์) และความหมายที่แฝงอยู่ในรูปวัตถุ (ความหมายสัญลักษณ์) ในสังคมที่มีการรวมกลุ่มของประชากรจำนวนมาก มักมีความต้องการครอบครองและใช้สัญลักษณ์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร อันเป็นที่รับรู้ร่วมกัน ฉะนั้นบทบาทหน้าที่ของสัญลักษณ์จึงถูกใช้ ในการแลกเปลี่ยน “สาร” (Information) ระหว่างประชากรด้วยรูปสัญลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไป ทำให้สัญลักษณ์เป็นระบบในการรับรู้และความเข้าใจของคนที่สื่อสารผ่านวัตถุต่างๆ โดยความหมายเชิงสัญลักษณ์ของวัตถุ ทั้งเครื่องหมาย สิ่งของ รวมไปถึงสถานที่ สามารถสื่อความหมายได้สองระดับ คือ ความหมายในเชิงบทบาทหน้าที่ (Functional Meaning) ของตัววัตถุหรือวัตถุสัญลักษณ์ และ ความหมายในเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Meaning) หรือความหมายสัญลักษณ์ที่อยู่เหนือขอบเขตการใช้งานในความหมายแรก เช่น รถความหมายในเชิงบทบาทหน้าที่คือการขับขี่ แต่ความหมายสัญลักษณ์ของรถ สื่อถึงการถือครองอำนาจทางเศรษฐกิจ เป็นคนที่มีหน้ามีตาในสังคม แม้แต่ประเภทของรถ ก็ยังมีความหมายสัญลักษณ์ซ่อนอยู่ด้วย เช่น คนทั่วไปมีรถมอเตอร์ไซด์ หรือรถเก๋งของญี่ปุ่น ราคาหลักแสนบาท แต่คนที่ใช้รถยนต์ราคาแพง ผลิตจากยุโรป ย่อมสะท้อนถึงสถานะทางเศรษฐกิจ และสังคมที่สูงกว่า เช่นมอเตอร์ไซด์ของแม่ค้ากับรถเบนซ์ของผู้บริหารบริษัทขนาดใหญ่ นับพันล้าน ดังภาพ 129

ภาพ 129 ความสัมพันธ์ของระดับการให้ความหมายของวัตถุ

วัฒนธรรมเชิงสัญลักษณ์ เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม เพื่ออธิบายถึงการรับรู้ความหมายที่อยู่เบื้องหลังวัฒนธรรมนั้น เป็นการทำความเข้าใจความหมายเชิงวัฒนธรรม โดยมุ่งพิจารณาความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่อยู่นอกเหนือจากความหมายในเชิงหน้าที่ เพื่อสะท้อนการใช้และคัดแปลงวัฒนธรรมด้วยระบบความคิดทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งความหมายที่เปิดเผยและความหมายที่ซ่อนเร้น อันอยู่ในความรับรู้ของคนสมัยนั้น ตามแนวทางการศึกษาสัญลักษณ์ในแง่ของกลุ่มนักมานุษยวิทยาเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Anthropology) เช่น แนวคิดของ C. Geertz

ที่ให้ความเห็นว่าวัฒนธรรมคือระบบของสัญลักษณ์และความหมาย วัฒนธรรมเป็นระบบที่มีความซับซ้อนที่มีตั้งแต่ระดับพื้นผิวไปจนถึงแก่นในของบรรดาสัญญะ สัญลักษณ์ ปรัชมปรากฏกิจกรรมในชีวิตประจำวันและนิสัยต่างๆ ที่ต้องวิเคราะห์ด้วยการอ่านการตีความหมาย ซึ่งมีทั้งความหมายโดยตรง (Denotative Meaning) และความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) โดยสิ่งๆหนึ่งสามารถที่จะมีความหมายที่มีอยู่หลายชั้น (Layer of Meaning) ที่อาจจะกล่าวอีกอย่างว่าในสัญญะหนึ่งๆจะมีเนื้อหาได้อย่างหลากหลาย

ทั้งนี้เป็นการหยิบยืมหลักการทางสัญวิทยาโดยมีเป้าหมายเพื่อขยายความเข้าใจในมิติของการให้ความหมายทางวัฒนธรรมเชิงสัญญะของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการให้ความหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแทนบทบาทหน้าที่ที่ควรจะเป็น ที่เกิดจากการนำมาใช้ของนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการ และคนในชุมชน โดยใช้พื้นที่การท่องเที่ยวอำเภอปาย เป็นพื้นที่ในการสะท้อนภาพสัญญะทางวัฒนธรรมดังกล่าว

ดังนั้นวัฒนธรรมเชิงสัญลักษณ์ จึงเป็นการทำความเข้าใจความหมายเชิงวัฒนธรรมของอำเภอปาย โดยมุ่งพิจารณาความหมายสัญญะที่อยู่นอกเหนือจากความหมายในเชิงหน้าที่ ที่ประกอบไปด้วยเนื้อหาและรูปแบบของความหมายนั้นๆ เพื่อสะท้อนการใช้และคัดแปลงวัฒนธรรมด้วยระบบความคิดทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนปาย ทั้งความหมายที่เปิดเผยและความหมายที่ซ่อนเร้น อันอยู่ในความรับรู้ของผู้คนสมัยนั้น

การให้ความหมายทางสัญญะผ่านวัฒนธรรมของ “ปาย” เพื่อการท่องเที่ยว ได้ถูกสร้างขึ้นจากกลุ่มผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งที่เป็นผู้ประกอบการที่อยู่ในชุมชนทำธุรกิจขนาดเล็ก ไปจนถึงผู้ประกอบการที่มาจากคนภายนอกและย้ายเข้ามาประกอบธุรกิจในอำเภอปาย นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และคนในชุมชน รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ซึ่งความหมายที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นมีหลากหลายความหมายและหลากหลายวัตถุประสงค์ ตลอดจนสิ่งที่ถูกสะท้อนผ่าน ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอถึงวัฒนธรรมปายที่ถูกสร้างให้เป็นสัญญะ ซึ่งประกอบด้วย

การสร้างความหมายผ่านสัญญะทางวัฒนธรรมด้านอาหาร

องค์ประกอบหนึ่งของการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอปาย คือธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverage Business) ซึ่งสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่นั่น สิ่งที่ดึงดูดสำคัญได้แก่ รสชาติอาหาร ความหรูหราโอ่อ่า ความแปลกพิเศษของอาหารที่ไม่มี ณ แหล่งอื่น การตกแต่งสถานประกอบการที่มีความเป็นเอกลักษณ์

นอกจากนี้แล้วธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม เป็นปัจจัยเป็นธุรกิจที่มีไว้เพื่อรองรับกับการบริโภคของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว อีกทั้งธุรกิจดังกล่าวยังสามารถสร้างงานให้กับแรงงานด้านการท่องเที่ยวได้จำนวนมาก สร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการที่สามารถสร้างความแตกต่าง เอกลักษณ์ ให้กับสินค้าของตน

ความสำคัญของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ส่งผลให้ผู้ประกอบการในสายผลิตอาหารและเครื่องดื่มในประเภทต่างๆ อาทิ อาหารพื้นถิ่นไทย อาหารนานาชาติ กาแฟ เครื่องดื่ม สมุนไพร นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังได้สร้างร้านอาหารในรูปแบบ เช่น ร้านอาหารชั้นหรู (Gourmet Restaurant) ร้านอาหารเฉพาะกลุ่ม (Ethic Restaurant) ร้านอาหารจานด่วน (Fast –Food Restaurant)ร้านอาหารแบบบุฟเฟต์ (Buffet Restaurant) ผับ (Pub) ร้านกาแฟ (Coffee House) มารองรับกับความต้องการของผู้บริโภคซึ่งได้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีความหลากหลาย

หากมองในด้านของวัฒนธรรม ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม เป็นธุรกิจที่สามารถเชื่อมโยงวัฒนธรรมการกินกับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต และมนุษย์เองไม่สามารถขาดอาหารได้ นอกจากนี้แล้วอาหารยังถือว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ที่สามารถเป็นภาพสะท้อนที่เป็นรูปธรรมของอุปนิสัย ภูมิปัญญา วิถีชีวิต เฉพาะตัวของแต่ละชนชาติที่อาศัยอยู่ทั่วโลก อาหารแต่พื้นถิ่นจะมีความแตกต่างกันไปตามรูปแบบ เนื้อหา (วิธีการ) ที่อยู่ในวัฒนธรรมอาหาร

การให้ความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านอาหารที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวอำเภอปาย จึงมีความหมายดังนี้

อาหารพื้นถิ่นปาย

อาหารพื้นถิ่นปายที่ชาวบ้านบริโภคกันเพียงแต่ในบ้านเรือนในชุมชนของแต่ละกลุ่มชน ถูกนำมาแปลงเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว (Tourism Product) นักท่องเที่ยวสามารถที่จะหาทานได้ง่ายในบริเวณที่มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นเช่น ร้านค้าข้างทางหรือร้านอาหาร บริเวณถนนคนเดินเมืองปาย เช่น

ขนมจีน ข้าวส้ม ข้าวเงี้ยว ซึ่งเป็นอาหารพื้นถิ่นที่ชาวพื้นเมืองรับประทานในชีวิตประจำวันได้ถูกนำมาเป็นอาหารพื้นถิ่นปายเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยว โดยที่ผู้ประกอบการร้านค้าได้มีการออกแบบร้านค้าเป็นแบบนั่งของบนพื้น โดยมีก้อม (มีเก้าอี้ขนาดเล็ก) ให้นั่งกินที่สร้างความแตกต่างจากร้านอาหารอื่นๆ ดังภาพ 130 แต่ถ้าหากนักท่องเที่ยวบางท่านไม่สามารถนั่งได้ ร้านค้ามี

โต๊ะ เก้าอี้ไว้บริการตามปรกติ ขนมหุ้นที่มีไว้บริการมีน้ำเงี้ยว (ไทย-เหนือ) น้ำยา (ไทย-กลาง) แองเจียวหวาน (ไทย-กลาง) ดังภาพ 131 อีกทั้งมีอาหารไทใหญ่ประเภทอื่นไว้บริการอีก เช่น ข้าวสั้ม ข้าวเงี้ยว ถั่วเน่าหนึ่งเป็นต้น ดังภาพ 132 และ 133

เห็นได้ว่าอาหารประเภทดังกล่าวถูกทำให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงความเป็นคนพื้นถิ่นได้ จากการบริโภคอาหารแบบคนพื้นถิ่น อีกทั้งผู้ประกอบการยังได้มีการพัฒนาอาหารโดยการปรับปรุงรสชาติ วิธีการที่สั้นและง่ายขึ้นเพื่อรองรับกับนักท่องเที่ยว

ภาพ 130 ร้านขายขนมหุ้นที่มีเก้าอี้ให้ลูกค้านั่ง

ภาพ 131 ขนมหุ้นน้ำเงี้ยวถูกนำมาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม

ภาพ 132 ข้าวสั้มและข้าวเงี้ยว อาหารพื้นถิ่นไทใหญ่

ภาพ 133 ถั่วเน่า ซึ่งเป็นอาหารหลักของชาวไทใหญ่

ถั่วเน่าแผ่น เป็นอาหารหลักที่ทุกบ้านที่เป็นชาวไทใหญ่ต้องมีติดไว้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาหารพื้นถิ่นของชาวไทใหญ่ ถั่วเน่าแผ่นมีกรรมวิธีในการทำคือการนำเอาถั่วเหลืองไปต้มให้สุกแล้วนำมาหมักต่ออีกประมาณ 2-3 วัน นำมาบดให้แหลกแล้วนำมาทำเป็นแผ่นบางๆ เป็นลักษณะวงกลม ขนาดประมาณเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10-15 เซนติเมตร หลังจากนั้นนำไป

ตากลมตามแดดจนแห้งสนิทเพื่อที่จะได้เก็บไว้นานโดยไม่เสียหาย ถั่วเน่าแผ่นไม่ได้มีความหมายว่าเป็นอาหารพื้นถิ่นของชาวไทยใหญ่ที่เกิดจากการผลิตเองในครัวเรือน แต่ได้ถูกให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ว่าเป็นสินค้าของที่ระลึกที่สามารถซื้อไปปรุงอาหารแทนการผลิตเองภายในบ้านเพื่อเป็นการถนอมอาหาร เป็นดังภาพที่ 134 เช่นเดียวกับ น้ำพริกควั่วทราย เป็นอาหารที่เกิดการถนอมอาหารของชาวไทยใหญ่ โดยมีส่วนประกอบหลักคือ กระเทียม ถั่วเน่า พริก กุ้งแห้ง ที่ทุกครัวเรือนจะต้องมีไว้ติดบ้านเพื่อรับประทานกับอาหารในแต่ละมื้อ น้ำพริกควั่วทรายถูกนำมาใช้กับการท่องเที่ยว คือการนำมาเป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับบ้าน ทำให้ง่ายแก่การเข้าถึงของนักท่องเที่ยวในการซื้อหา ดังภาพ 135

ภาพ 134 ถั่วเน่าแผ่น

ภาพ 135 น้ำพริกควั่วทรายในรูปของฝาก

ขนมพื้นถิ่นชาวไทยใหญ่ ขนมไทยใหญ่ที่มีชื่อเสียงและวางขายในตลอดเมืองปายได้แก่ ขนมอาละหว่า ส่วยทะมิน เบ็งมั้งและกระบองทอดเป็นต้น สำหรับกรรมวิธีในการทำขนมนี้มีวิธีการดังนี้ ขนมอาละหว่าทำมาจากแป้งข้าวเจ้าผสมกะทิและน้ำตาลอ้อย ขนมส่วยทะมิน ทำจากข้าวเหนียว นำมานึ่งแล้วนำไปกวนจากนั้นก็ใส่น้ำตาล กวนจนให้เหนียว แล้วตัดใส่ถาด นำน้ำกะทิมาเทบนหน้าขนมแล้วนำไปอบจนเกรียมทั้งไฟล่างและบนพร้อมๆกัน จึงปรากฏเป็นรอยไหม้อยู่ด้านบนของหน้าขนม สีออกดำๆนิดๆ และเบ็งมั้งหรือเบ็งมั้ง หรือจะเรียกเด็กไทยใหญ่ ทำจากแป้งข้าวเจ้า น้ำอ้อย และอบแบบขนมหม้อแกงด้วยไฟล่างพร้อมไฟบนแล้วราดกะทิที่เคี่ยวกับน้ำตาล ทำให้อร่อยและสีออกไปทางน้ำตาลอ้อย

การทำขนมของชาวไทยใหญ่นั้นนิยมจะทำขนมในงานบุญ หรือโอกาสสำคัญทางศาสนาเท่านั้น เช่นเทศกาลออกพรรษาเป็นเทศกาลที่สำคัญประจำปีของชาวไทยใหญ่ ในวันเดือนเพ็ญ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งได้แก่วันออกพรรษาของชาวพุทธทุกๆ ปี ชาวไทยใหญ่จะทำ จองพารา หรือปราสาทจำลองหลังเล็ก ๆ ไว้ที่วัดและบ้าน เพื่อเป็นการรับเสด็จพระพุทธองค์ โดยจะมีการเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ ชาวบ้านจะร่วมกันจัดงานและจัดแสดงการละเล่นต่างเช่น ก้าแลว

(ฟ้อนดาบ) รำโต (สิงโต) ฟ้อนกิ่งกะหล่ำ (ฟ้อนกินรี) การขับร้องเพลงของคนหนุ่มสาว (เฮ็ดความ) ไปทั่วบริเวณชุมชน ในช่วงก่อนถึงวันงานออกพรรษาชาวบ้านจะต้องมีการเตรียมอาหาร ขนม เครื่องไทยทานต่าง ๆ สำหรับไปทำบุญที่วัดและใส่ไว้ในจองพารา บ้านหรือครอบครัวใดมีผักผลไม้ อาหาร ขนมไทยใหญ่ เครื่องอุปโภคหรือสินค้าทุกประเภท จะนำมาขายใน กาดหลู้ หรือตลาดนัด เห็นได้ว่าเป้าหมายของการทำขนมจริง ๆ นั้นเพื่อเป็นการขอขมาบิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่ ดังภาพ 136

ภาพ 136 ขนมอะละหว่า ข้าวห่ากั่ว ข้าวต้มหัวอก ขนมกล้วยต้ม ที่วางขายในงานเทศกาลประจำปี

ความหมายทางสัญลักษณ์ที่ถูกให้กับขนมไทยใหญ่ในปัจจุบันนั้นเพื่อเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมขายแก่นักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว นักท่องเที่ยวที่มาทานไม่ได้รู้ถึงประวัติความเป็นมาของการทำขนมอีกทั้งวัตถุประสงค์ที่อยู่เบื้องหลัง การเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวอาจทำให้ขนมไทยใหญ่เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปมากขึ้น หากแต่เป็นการให้ความหมายที่แตกต่างไปจากเดิม

ถั่วเหลืองทอด เนื่องจากพื้นที่บริเวณอำเภอลำปางจะมีการปลูกพืชตระกูลถั่วไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและเพื่อเป็นสินค้าทางการเกษตร เมล็ดถั่วที่ชาวบ้านใช้บริโภคในชีวิตประจำวัน ได้ถูกให้ความหมายใหม่ว่าเป็นสินค้าที่มีความเป็นปายสูง หากมาถึงปายต้องซื้อถั่วกลับบ้าน โดยที่ชาวบ้านได้มาขายถั่วเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวบริเวณถนนคนเดิน ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถซื้อหาได้ง่ายขึ้น แต่เมื่อมีการบริโภคมากขึ้นแต่พื้นที่การเกษตรลดลง สินค้าดังกล่าวได้ถูกนำมาจากพื้นที่อื่น ทำให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มไม่ได้ซื้อหาสินค้าประเภทดังกล่าวเพราะสามารถซื้อหาจากแหล่งอื่นเช่น ตลาดเชียงใหม่ เป็นต้น ดังภาพ 137

ภาพ 137 ถั่วทอดที่วางขายนั้กท่องที่เยาวบริเวณถนนคนเดิน

อาหารจีนยูนนาน เกิดจากการที่กลุ่มชาติพันธุ์จีนฮ่อ หรือกลุ่มจีนคะชาติ กองพล 93 ได้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทย บางส่วนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณ จังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน เพชรบูรณ์ เชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน จีนฮ่อกลุ่มแรกที่นับถือศาสนาอิสลามนั้น ได้อพยพเข้ามาที่อำเภอปายในปี พ.ศ. 2493 ซึ่งจะตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลเวียงใต้ หลังจากนั้นกลุ่มจีนฮ่อที่นับถือศาสนาพุทธเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ตำบลเวียงใต้ โดยได้ตั้งเป็นหมู่บ้านจีนยูนนานบ้านสันติชล หลังจากนั้นได้พัฒนาชุมชนของตนเองสู่การท่องเที่ยว โดยในปี พ.ศ. 2548 ได้เริ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้มีการเปิดร้านอาหาร ที่พัก ศูนย์วัฒนธรรม ร้านขายของฝาก

อาหารจีนยูนนานได้รับความนิยมแก่นักท่องเที่ยวชาวไทย เนื่องจากหมู่บ้านจีนยูนนานบ้านสันติชลได้ถูกประชาสัมพันธ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของเมืองปาย นักท่องเที่ยวที่มาชมวัฒนธรรมชาวจีนยูนนาน นิยมทานอาหารของชาวจีนยูนนานอีกด้วย ซึ่งได้แก่ ลาบยูนนาน (หมูผัด ผักการดอง) ขาหมู หมั่นโถว ยำสาวน้อยยูนนาน (ยำหนังหมู) ต้มชุปไก่ดำ นอกจากนี้แล้วสำหรับชาวจีนยูนนานที่นับถือศาสนาอิสลามและอาศัยอยู่ในเมือง จะขายอาหารจำพวกโรตีสโรติกรอบ น้ำเต้าหู้ โจ๊ก ไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งในตอนเช้าและตอนกลางคืน บริเวณถนนคนเดิน ดังภาพ

138

ภาพ 138 อาหารจีนยูนนานที่ชาวบ้านในชุมชนจีนสันติชลร่วมกันทำเพื่อให้บริการนั้กท่องที่เยาว

สัญญาณที่สะท้อนผ่านอาหารจีนยูนนานนั้นนอกจากจะเป็นอาหารที่อร่อยแล้วยังสะท้อนให้เห็นภาพของอัตลักษณ์ของชาติจีน ที่ผู้ประกอบการต้องการแสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นชาวจีนที่มีอารยธรรมมาจากเมืองจีน มีวัฒนธรรมการกินที่ประณีตและไม่ได้มีไว้กินเฉพาะวันสำคัญเท่านั้น แต่สามารถที่จะรับประทานได้ในทุกโอกาสตามความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ต้มไก่ดำ ชาวจีนจะนิยมกินเนื่องในโอกาสสำคัญเท่านั้น

น้ำสมุนไพร สมุนไพรไทยมีสรรพคุณหลายอย่าง เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการสกัดสมุนไพรให้กลายเป็นยารักษาโรค ที่สามารถเอามาต้ม ทาและดื่มกินได้ ผู้ประกอบในปายได้นำเอาสมุนไพรไทยมาทำเป็นน้ำสมุนไพรที่มีทั้งร้อนและเย็นที่มีสรรพคุณในการรักษาโรคที่หลากหลายวางขายที่ถนนคนเดิน แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของปาย เช่น น้ำตะไคร้ น้ำขิง น้ำมะตูม มีน้ำกระเจี๊ยบ การให้ความหมายน้ำสมุนไพรผ่านสัญญาณทางวัฒนธรรม ได้แก่การดื่มน้ำที่ไม่เพียงดับกระหายแต่ยังได้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นบุคคลที่รักสุขภาพ และยังรักษาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากผู้ประกอบการจะไม่ใช้พลาสติกในการบรรจุน้ำ แต่จะใช้แก้วดินเผา ครอบอกไม้ไฟ ดังภาพ 139 และ 140

ภาพ 139 ร้านขายน้ำสมุนไพรในปาย

ภาพ 140 ภาชนะที่ใช้ในการบรรจุน้ำสมุนไพร

อาหารขันโตก กล่าวได้ว่าวัฒนธรรมการกินของคนไทยล้านนาต้องทานข้าววนขันโตก ได้ถูกทำเป็นสินค้าวัฒนธรรมที่เรียกว่า “ขันโตกดินเนอร์” ที่ปัจจุบันได้มีผู้ประกอบการร้านอาหารหลายแห่งจัดรูปแบบร้านอาหารแบบดังกล่าวเพื่อรองรับกับนักท่องเที่ยว ขันโตกดินเนอร์คือการรับประทานอาหารพื้นถิ่นเมืองพร้อมกับการดูการแสดงในพื้นที่ ถูกสร้างขึ้นโดยนายไกรศรี นิรมานเหมินทร์ คหบดีและนักธุรกิจชื่อดังแห่งเมืองลำนา ได้ริเริ่มนำเอาขันโตกที่กินในบ้านคนเมืองมาสู่สากลเพื่อใช้รับรองแขกจากเมืองหลวงและแขกชาวต่างประเทศ ไปพร้อมๆกับการดูการแสดง ภายในขันโตกจะวางสำหรับเป็นอาหารพื้นเมือง อาทิเช่น น้ำพริกอ่อน แคนหมู ใส่อั่ว หมูทอด แกงแค ข้าวเหนียว อาหารหวานเช่น ขนมจ็อก ข้าวแต๋น

การรับประทานอาหารประเภทขันโตกดินเนอร์ในปาย ได้มีผู้ประกอบการให้บริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการรับประทานอาหารประเภทดังกล่าวประมาณ 1 กิจการอีกทั้งในช่วงปลายปี พ.ศ. 2553 กลุ่มแม่บ้านตำบลแม่ธิ ได้จัดงานขันโตกริมน้ำปายขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวปายโดยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ กิจกรรมดังกล่าวได้จัดขึ้นริมแม่น้ำปายอีกทั้งกลุ่มแม่บ้านยังได้ประยุกต์รูปแบบของขันโตกดินเนอร์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของปาย ซึ่งเน้นความเป็นไทใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในปายและมีความโดดเด่น กล่าวคืออาหารที่จัดขึ้นวางในขันโตกเป็นอาหารไทยเมืองและไทใหญ่ อีกทั้งการแสดงที่จัดแสดงขึ้นในงานมาจากโรงเรียนประจำอำเภอที่เน้นการแสดงแบบชาวไทใหญ่เช่นการฟ้อนโต ฟ้อนนกกิ้งกะหड़ा การฟ้อนดาบ ดังภาพ 141 และ 142

ภาพ 141 โปสเตอร์การจัดงานขันโตกริมแม่น้ำปายของกลุ่มแม่บ้าน

ภาพ 142 ริมแม่น้ำปาย สถานที่จัดงานขันโตก

การรับประทานอาหารแบบขันโตกดินเนอร์มีความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง ไม่เพียงแต่การรับประทานอาหารร่วมกัน แต่หมายถึงการขายวัฒนธรรมของคนเมือง คนไทใหญ่ ออกมาในรูปแบบของอาหารและการแสดง ซึ่งไม่ใช่การใช้ในโอกาสพิเศษ นอกจากนี้แล้วนักท่องเที่ยวสามารถที่จะซื้อเพื่อชมได้ตลอดเวลาในราคาที่สูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีแตกต่างจากคนในพื้นที่อื่นเนื่องจากกิจกรรมดังกล่าว ต้องมีเวลาในการรับประทานอาหารไปพร้อมกับการเสพงานศิลป์จากการแสดงที่ชาวบ้านโดยทั่วไปจะไม่มีเวลามาทำกิจกรรมดังกล่าว

วัฒนธรรมการดื่มกาแฟ

วัฒนธรรมการดื่มกาแฟเคยเป็นวัฒนธรรมของชนชั้นสูงในยุโรปมาก่อน หลังจากนั้นเริ่มขยายมาสู่ชนชั้นกลางและประชาชนทั่วไปและแพร่หลายออกสู่ประเทศเพื่อนบ้านจนมาสู่ประเทศไทย ในยุคที่วัฒนธรรมการดื่มกาแฟแพร่หลายมาถึงคนระดับล่าง ได้มีร้านกาแฟเกิดขึ้นจำนวนมากในบริเวณที่เป็นชุมชน ตลาด และแหล่งท่องเที่ยว สำหรับในปายนั้นมีร้านกาแฟเกิดขึ้นจำนวนมากในเพียงไม่ถึงสิบปี ที่มีการตกแต่งร้านค้า รูปแบบของการให้บริการ ตลอดจนชนิดของกาแฟที่แตกต่างกัน

การดื่มกาแฟในปัจจุบันไม่ได้เพียงดื่มเพื่อพูดคุยกันในกลุ่มสังคมของผู้บริโภคเท่านั้น แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี วัฒนธรรมการดื่มกาแฟได้กลายเป็นมาตรฐานทางวัฒนธรรมของชนชั้นกลางในเมือง ทำให้สามารถยกระดับชนชั้นทางสังคมของตนเองเพียงแค่ดื่ม “กาแฟ” เพียงแก้วเดียวที่จำเพาะในพื้นที่ “ร้านกาแฟ” ที่เป็นที่ยึดใจในกลุ่มชนชั้นกลางด้วยกันเป็นอย่างดี ดังภาพ 143

ภาพ 143 ร้านกาแฟที่มีชื่อในอำเภอปาย

ร้านกาแฟทำหน้าที่เหมือนกลุ่มทางสังคมหนึ่งๆที่หล่อหลอมผู้ที่เข้ามานั่งในร้าน หรือผู้บริโภคให้มีความรู้สึกร่วมกันในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยที่ร้านกาแฟจะต้องทำให้ผู้บริโภครู้สึกถึงความแตกต่างของการดื่มในแต่ละร้าน ซึ่งผู้ประกอบการร้านกาแฟสามารถสร้างเอกลักษณ์ให้กับตนเองได้อย่างโดดเด่น เช่นการใช้กระบวนการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ การทำบรรยากาศร้านให้มีความหรูหราในด้านการตกแต่งด้วยเฟอร์นิเจอร์ราคาแพง การใช้ภาชนะที่ใช้ในการบรรจุเครื่องดื่มเป็นแก้ว เซรามิกอย่างดีแทนการใช้แก้วพลาสติก การสร้างเรื่องราวแก่ร้านกาแฟของตนเองให้มีความแตกต่างจากร้านอื่นๆ การตกแต่งหน้ากาแฟ การพัฒนาสูตรกาแฟให้สามารถ

เพิ่มมูลค่าของกาแฟแก้วนั้นๆ ได้ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในด้านเทคโนโลยีเช่นการให้สัญญาณอินเทอร์เน็ตแบบไร้สายเพื่ออำนวยความสะดวกให้ลูกค้าที่ต้องการเชื่อมต่อสัญญาณระบบออนไลน์ เป็นต้น ดังภาพ 144 และ 145

ภาพ 144 ร้านกาแฟที่มีการอำนวยความสะดวกด้านการให้สัญญาณอินเทอร์เน็ต

ภาพ 145 การตกแต่งหน้ากาแฟให้มีความแตกต่างกับร้านอื่น

กล่าวได้ว่า การสร้างความหมายผ่านสัญญาณทางวัฒนธรรมด้านอาหาร มีความหมายที่ถูกใช้สองความหมายคือ ความหมายเชิงหน้าที่และความหมายเชิงสัญลักษณ์ ความหมายเชิงบทบาทหน้าที่ พบว่าอาหารมีหน้าที่หลักคือเพื่อให้อิ่มท้อง ซึ่งคนพื้นถิ่นปาย ได้แก่ คนเมือง คนไทใหญ่ คนจีนฮ่อ คนมุสลิม กินเพื่อประทังชีวิตในแต่ละวัน โดยมีการใช้วัตถุดิบที่มีในแต่ละพื้นถิ่นมาเป็นองค์ประกอบหลักในการประกอบอาหาร

ความหมายทางสัญญาณ พบว่าอาหารพื้นถิ่นปายถูกนำมาเป็นอาหารเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อรองรับกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยนำมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องรับประทาน โดยขาดความเข้าใจในรูปรสรากรแห่งอาหารในแต่ละประเภทที่ถูกนำมาขาย อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นรสนิยมของผู้บริโภค ความต้องการอยากเรียนรู้ เป็นผู้ที่สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

การสร้างความหมายผ่านสัญญาณทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย

เครื่องนุ่งห่มเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ทุกคนที่ต้องใช้ เสื้อผ้าที่สวมใส่นอกเหนือจากจะทำให้ร่างกายอบอุ่นแล้ว แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละพื้นถิ่น รูปแบบของเครื่องแต่งกาย การใช้สี ลวดลาย ลักษณะผ้าล้วนแล้วแต่มีความหมายอยู่เบื้องหลังแทบทั้งสิ้น การสร้างความหมายผ่านสัญญาณทางวัฒนธรรมการแต่งกาย ในพื้นที่ปาย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มี

การท่องเที่ยวสูงได้ถูกสร้างขึ้นผ่านการแต่งกายพื้นถิ่นของคนในชุมชนและการแต่งกายของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในปาย

การแต่งกายพื้นถิ่น

ปายเป็นพื้นที่ที่มีการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งประกอบด้วยไทใหญ่ ปกาเกอญอ ลีซอ ชาวจีนอพยพ ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แสดงถึงอัตลักษณ์ของคนออกมาผ่านการแต่งกายประจำถิ่นของตนเอง โดยที่กลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ได้มีการแสดงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเมื่ออยู่ในกลุ่มสังคมตนเอง และเมื่อออกมาสู่สังคมภายนอกกลุ่มคนดังกล่าวก็ได้แสดงความเป็นไทย แต่หากว่าต้องเข้าร่วมงานประเพณีต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจัดขึ้นภายในพื้นที่ปาย กลุ่มคนดังกล่าวก็ได้แต่งกายในชุดประจำถิ่นเพื่อให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ดังภาพ 146 และ 147 เป็นภาพของชุมชนพื้นถิ่นในปายที่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการแต่งกายพื้นถิ่นเมื่อจัดกิจกรรมในพื้นที่ปาย

ภาพ 146 พิธีกรที่แต่งกายแบบชาวไทใหญ่ในงานดับไฟเทียน

ภาพ 147 คนในชุมชนแต่งกายในแบบไทใหญ่เพื่อเข้าร่วมงานของอำเภอที่จัดขึ้น

หากในมุมมองของการท่องเที่ยวปาย การแต่งกายในชุดพื้นถิ่นของแต่ละชาติพันธุ์สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มของพื้นที่การท่องเที่ยวปาย เป็นการนำเอาวัฒนธรรมการแต่งกายมาขายเป็นสินค้าการท่องเที่ยว อีกทั้งผู้ประกอบการรีสอร์ท เกสต์เฮาส์ ร้านค้า ร้านอาหาร ต่างก็ได้ให้การสนับสนุนโดยให้พนักงานแต่งกายชุดพื้นถิ่นเพื่อต้อนรับแขก ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ความเป็นปายผ่านการแต่งกายของพนักงานได้เช่นกัน ดังภาพ 148 ภาพพนักงานร้านขนมจีนที่แต่งกายแบบชาวไทใหญ่ในช่วงวันเสาร์ อาทิตย์ และช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและเพื่อ

ตอกย้ำว่าร้านอาหารร้านนี้เป็นอาหารไทใหญ่ และมีรสชาติแบบชาวไทใหญ่จริงๆ และภาพ 149 ภาพพนักงานต้อนรับในรีสอร์ทขนาดใหญ่ในป่าแต่งกายแบบชาวไทใหญ่เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้าพักในรีสอร์ทได้ความรู้สึกร่วมไปกับการพักผ่อนในป่าที่มีชาวไทใหญ่อยู่จำนวนมาก

ภาพ 148 พนักงานขายขนมจีนใส่ชุดแบบไทใหญ่บริการแก่นักท่องเที่ยว

ภาพ 149 การแต่งกายของพนักงานเพื่อต้อนรับแขก

ในส่วนของชุมชนก็มีการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมการแต่งกายของตนกับการท่องเที่ยว เช่น ชุมชนบ้านสันติชลซึ่งเป็นหมู่บ้านจีนฮ่อ ได้มีการแต่งกายในปัจจุบันที่เปลี่ยนไป คนในชุมชนได้แต่งกายแบบสมัยใหม่ แต่มีการประยุกต์เสื้อแบบคอจีนเพื่อใส่ในงานกิจกรรมของชุมชน หากคนในชุมชนคนใดได้ทำงานในหมู่บ้านท่องเที่ยวก็จะมี การแต่งกายเช่นเดียวกัน ดังภาพ 150 นอกจากนี้แล้วยังได้มีการให้เช่าชุดประจำถิ่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายภาพเป็นที่ระลึก ดังภาพ 151 ซึ่งชุดดังกล่าวเป็นชุดที่ตัดเย็บขึ้นมาใหม่โดยมีพื้นฐานในการตัดแบบและตกแต่งเลียนแบบจากในภาพยนตร์ที่ได้ประยุกต์มาแล้วซึ่งไม่ใช่ชุดประจำถิ่นจริงๆ ของคนจีนฮ่อ

ภาพ 150 เด็กชาวมูเซอใส่ชุดประจำเผ่าเพื่อบริการถ่ายรูปร่วมกับนักท่องเที่ยว

ภาพ 151 ชุดที่ชุมชนบ้านสันติชลได้เตรียมไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่าย

การแต่งกายของนักท่องเที่ยว

การแต่งกายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังอำเภอปายได้สร้างสีสันให้กับการท่องเที่ยวของอำเภอปายเป็นอย่างมาก ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุประมาณ 18-30 ปี นิยมแต่งกายเลียนแบบคารา นักร้องชาวเกาหลี ที่มีการแต่งกายโดยใช้เครื่องกันหนาวที่มีความหนา ตกแต่งด้วยผ้าพันคอ สวมรองเท้าบูท จึงทำให้เสื้อผ้าที่ไม่ได้มีหน้าที่เพียงแต่สิ่งให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย แต่ยังมีสัญลักษณ์ที่สะท้อนผ่านเครื่องแต่งกายแบบดังกล่าวคือความเป็นคนทันสมัย และด้วยความทันสมัยดังกล่าวจึงทำให้เสื้อกันหนาว ผ้าพันคอ รองเท้าบูท กลายเป็นสินค้าให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อหาสวมใส่เมื่อมาท่องเที่ยวที่ปาย และกลายเป็นสินค้าสำหรับวางขายที่ถนนคนเดินปายทั้งที่สินค้าบางประเภทไม่ใช่สินค้าพื้นถิ่นปาย

เจ้าของร้านขายผ้าพันคอ กล่าวว่า “ทุกหน้าหนาว นักท่องเที่ยวจะซื้อหาผ้าพันคอเพื่อสวมใส่ เพราะบางส่วนไม่ได้เตรียมมา ผ้าพันคอที่นำมาขายนั้นมีทั้งที่ผลิตเองโดยกลุ่มแม่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ บางส่วนรับมาจากเมืองจีน กรุงเทพฯ” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ยิ้ม นักท่องเที่ยวชาวเชียงใหม่ ที่ได้มาหาซื้อผ้าพันคอที่ปาย กล่าวว่า “ตนเองไม่ได้เตรียมผ้าพันคอมา พอมาเจออากาศที่หนาวเย็นจึงได้ซื้อสวมใส่ ผ้าพันคอที่ตนเองเลือกซื้อจะซื้อแบบที่ผลิตจากเมืองจีน เกาหลี เพราะดูมันสมัย อีกทั้งสามารถใส่ได้หลายงาน ถ้าเลือกแบบที่เป็นผ้าฝ้ายมากจะใส่ได้ไม่นาน อีกทั้งลวดลาย แบบผ้าก็ดูมีอายุ จึงไม่นิยมซื้อมาหาสวมใส่”

ภาพ 152 การแต่งกายของนักท่องเที่ยวที่เป็นไปตามยุคสมัย

ภาพ 153 ร้านขายรองเท้าบูทแบบเกาหลีที่วางขายที่ถนนคนเดินเมืองปาย

ดั่งภาพ 152 แสดงให้เห็นถึงการแต่งกายของนักท่องเที่ยงที่ดูแปลกแยกจากคนในท้องถิ่นที่จะแต่งกายในชุดพื้นถิ่นตามการรณรงค์ของอำเภอและเทศบาลอำเภอปาย ภาพ 153 แสดงให้เห็นถึงธุรกิจร้านขายรองเท้าบูทมือสองที่รับมาจากเกาหลี กลายเป็นร้านค้าที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากราคาถูก มีแบบที่ทันสมัย

เห็นได้ว่าเครื่องแต่งกายไม่ได้มีหน้าที่เพียงแค่ปัจจัย 4 ที่ปกปิดร่างกายและให้ความอบอุ่น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความทันสมัยของเสื้อผ้าที่มีรูปแบบ สี สัน ลวดลายเลียนแบบเกาหลี ญี่ปุ่น ความมีฐานะของผู้สวมใส่ที่สะท้อนผ่านยี่ห้อที่ผู้สวมใส่เลือกที่จะนำมาเสนอ ความเป็นคนกลุ่มเดียวกันที่สะท้อนผ่านการแต่งกายของชุมชน ผู้ประกอบการที่ได้แต่งกายในชุดพื้นถิ่นของตน เมื่อมีงานกิจกรรม งานประเพณีในท้องถิ่น

การสร้างความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรม หมายถึง อาคารหรือสิ่งก่อสร้าง รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสิ่งปลูกสร้างนั้น ที่มาจากการออกแบบของมนุษย์ ด้วยศาสตร์ทางด้านศิลปะ การจัดวางที่ว่าง ทศนศิลป์ และวิศวกรรมการก่อสร้าง เพื่อประโยชน์ใช้สอย สถาปัตยกรรมยังเป็นที่สื่อความคิด และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมในยุคนั้นๆ โดยมีองค์ประกอบสามส่วนหลักๆ ที่ผสมผสานกันอย่างลงตัวและสมดุล อันได้แก่ ความงาม (Venustas) หมายถึง สัดส่วนและองค์ประกอบ การจัดวางที่ว่าง และ สี วัสดุและพื้นผิวของอาคาร ที่ผสมผสานลงตัว ที่ยกระดับจิตใจของผู้ได้ยลหรือเยี่ยมชมสถานที่นั้นๆ ความมั่นคงแข็งแรง (Firmitas) และ ประโยชน์ใช้สอย (Utilitas) หมายถึง การสนองประโยชน์ และการบรรลุประโยชน์แห่งเจตนา รวมถึงปรัชญาของสถานที่นั้นๆ

การสร้างความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรมในอำเภอปาย นั้นมีความหลากหลาย อาคารเลียนแบบเรือนไม้เก่า ตามแบบบ้านของชาวไทยใหญ่ที่เรียกว่า เฮินไต ได้ถูกบูรณะ รื้อฟื้น และสร้างขึ้นใหม่เพื่อผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวที่ นอกจากนี้ หมู่บ้านที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านสันติชล ได้มีการสร้างพื้นที่การท่องเที่ยวขึ้นมาใหม่ มีการสร้างบ้านดินและยังได้มีการตกแต่งพื้นที่การท่องเที่ยว โดยมีแนวคิดเรื่องความเป็นชุมชนชาวเงินอพยพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

อาคารเลียนแบบเรือนไม้เก่า

รูปแบบของสถาปัตยกรรมที่ปรากฏในอำเภอปายนั้นมีความหลากหลาย แต่ที่มามากคือศิลปะแบบไทใหญ่ หรือ ไต ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากในอำเภอปาย “เฮินไต” หรือบ้านไต จะมุงหลังคาด้วยใบตองตึงมีฝาไม้ไผ่สานเป็นลวดลายต่างๆ ส่วนของหลังคานั้นจะมีทั้งรูปแบบหลังคาเดี่ยว และหลังคา 2 ยอดเชื่อมต่อกันโดยมีรางรินและมีส่วนประกอบอื่นๆคือ ฆานบ้าน ห้องคร้ว บ้านไตแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่ที่เรียบง่าย ยึดมั่นในประเพณีและนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด เฮินไตสามารถใช้ประโยชน์ได้แบบอเนกประสงค์ เช่นใช้จัดงานปอยสังหลวง เก็บพืชพันธุ์ธัญญาหาร เป็นคอกสัตว์ เป็นต้น ในฤดูหนาวหรือฤดูฝนจะเป็นบ้านที่ให้ความอบอุ่นเป็นอย่างดี ส่วนในฤดูร้อนก็โล่งโปร่งเย็นสบาย โดยใช้ฆานบ้านเป็นที่นั่งเล่นหรือรับแขก รับประทานอาหาร หรือใช้ประโยชน์อื่นๆตามโอกาส

นอกจากนี้แล้วการสร้างบ้านที่อยู่อาศัย เป็นไปตามฐานะของเจ้าของบ้าน ถ้าฐานะยากจนจะเป็นบ้านแบบชั่วคราว มักสร้างเป็นกระท่อมที่เรียกว่า “ซุ่มหมาแหงน” เป็นบ้านไม้ไผ่มุงด้วยใบตองตึง หรือคาใส ฝาไม้ไผ่เหมือนเรือนเครื่องผูกของภาคกลาง แต่ถ้าเป็นบ้านถาวร เสาทำด้วยไม้เนื้อแข็งใต้ถุนสูงหลังคามุงด้วยใบตองตึง ทำแบบทรงไทยสองหลัง ต่อกันมีรางรินระหว่างชายคาต่อกัน ปูด้วยไม้ไผ่สับ เรียกว่า “ไม้ฟาก” ฝาไม้ไผ่ ข้างนอกเป็นห้องโถง มีฝาดันลมกั้นระหว่างห้องนอนกับข้างนอก อีกหลังหนึ่งเป็นโรงครัวมีอุปกรณ์ทำครัวถัดจากห้องโถงข้างนอกจะมีชานและมีหิ้งหรือชั่งน้ำ ซึ่งยกพื้นเป็นที่ตั้งหม้อน้ำต้มน้ำใช้ตรงประตูทางลงบ้านจะมีโขงหมาบนหัวบันได มีบันไดลงไปก่อนถึงพื้นดินจะทำขั้นรองรับไว้ เรียกว่า “โขงบันได”

สำหรับบ้านคนที่มีฐานะค่อนข้างดี หรือ มีฐานะร่ำรวยจะสร้างบ้านแบบถาวร เสาทำด้วยไม้เนื้อแข็งหรือไม้สัก ใช้มีดอีโต้ตกแต่งเป็นเสากลม สี่เหลี่ยม หรือหกเหลี่ยม เป็นเสาจอม 3 ต้น เสาข้าง 6 ต้น และมีเสาสั้น เรียกว่าเสาปีกกั้นระหว่างเสาจอม มีชื้อ แป๊ะ จ้อม แป๊ะปู ไม้ตู้โน้ ไม้แปดแล้ง โย ไม้ลูกกลอน แป้น น้ำ้อย แวง ตง แป้นปูพื้น เรียกว่า แป้นเถื่อ แมงโหม่ ฝาประตูหน้าต่าง ฝาดันลม เพดาน หิ้งพระ ฆาน โขงหมา และบันได เป็นบ้านใต้ถุนสูง สร้างเป็นสองหลังติดกัน เรียกว่า “เรือนไตสองส่อง” มีรางรินไม้ หรือสังกะสีอยู่ระหว่างบ้านสองหลัง ตรงชายคามุงด้วยแป้นเกล็ด หรือดินขอ (สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2553)

อาคารแบบเฮินไตที่ได้กลายเป็นหน่วยงานราชการ พิพิธภัณฑสถานเพื่อจัดแสดง เช่น ศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน สาขาปาย ตั้งที่บริเวณถนนชัยสงคราม ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย บนเนื้อที่ดิน 1 ไร่ 14 ตารางวา ซึ่งอยู่ในความครอบครองใช้สอยประโยชน์ของกรมป่าไม้ ศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ขอใช้พื้นที่ดังกล่าว ซึ่งลักษณะตัวอาคารศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน สาขาปาย เป็น

บ้านเรือนไม้ยกพื้นสูงและยังคงเอกลักษณ์เดิมของตัวบ้านซึ่งมีอายุมากกว่า 50 ปี เพื่อให้กลมกลืนกับเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอปาย งบประมาณการก่อสร้าง 5,054,000 บาทโดยการจำลองแบบมาจากบ้านพักนายอำเภอปาย ศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน สาขาปาย มีเขตอำนาจครอบคลุมพื้นที่อำเภอปายและอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อให้บริการแก่ผู้มีบรรดาศักดิ์ในศาล หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และหน่วยงานราชการต่างๆ ให้ได้รับความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย ที่ได้มีการจัดแต่งอาคารและสถานที่ไว้อย่างสวยงามเพื่อใช้รองรับแก่ผู้มาเยือน ทั้งที่เป็นผู้ที่มาติดต่อคดีความและนักท่องเที่ยวที่สามารถเข้ามาถ่ายภาพเป็นที่ระลึกได้ พร้อมทั้งเขียนข้อความติดหน้าศาลว่า “ศาลในฝัน สวรรค์บนดอย” ซึ่งความหมายของอาคารบ้านพักเปลี่ยนไปสู่อาคารสำนักงาน ความหมายของศาลเปลี่ยนไป จากที่เป็นสถานที่ที่ไม่มีใครอยากเข้าไป อยากเยี่ยมชม ก็สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยากเข้ามาเยี่ยมชมได้ ซึ่งการจัดสร้างอาคารแบบดังกล่าวได้ทำให้สอดคล้องกับกระแสการท่องเที่ยวของปายในปัจจุบัน ดังภาพ 154

ภาพ 154 ศาลจังหวัด อำเภอปาย ที่มีการใช้อาคารไม้ในแบบของเรือนไทใหญ่

นอกจากนี้แล้ว บ้านเฮินไต ซึ่งปัจจุบันเป็นบ้านพักนายอำเภอ ได้ถูกปรับไปเป็นพิพิธภัณฑ์บ้านพักนายอำเภอปาย ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน ซึ่งเป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวน้อย ทางชมรมการท่องเที่ยวปายจึงได้ร่วมกับที่ว่าการอำเภอปาย จัดแสดงบ้านเฮินไตที่มีอายุกว่า 101 ปี เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมความงามและความเก่าแก่ของบ้านในสมัยก่อนนั้นให้เกิดการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ทรัพยากรและวัฒนธรรมอันสวยงามของอำเภอปาย เพื่อให้ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมได้เห็นและสัมผัสถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของปาย นอกจากนี้แล้วภายในพื้นที่จัดแสดงได้มีการแสดงวัฒนธรรมชนเผ่าต่างๆ ภายในพื้นที่อำเภอปายเช่นลีซอ ไทใหญ่ กระเหรี่ยง สลั้มหมุ่นเวียน เปิดการแสดงคืนละ 2 รอบ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้โดยเสียค่าใช้จ่ายรอบละ 30 บาทต่อคน ดังภาพ 155

ภาพ 155 บ้านพักนายอำเภอที่ได้ถูกปรับไปเป็นพิพิธภัณฑ์บ้านพักนายอำเภอปาย

สถาปัตยกรรมจีนยูนนาน

อำเภอปาย เป็นอำเภอที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์จีนยูนนาน เป็นหนึ่งในหลายๆ กลุ่มที่ต่างก็แสดงความเป็นชาติพันธุ์ของตนอย่างชัดเจน ผ่านอาคารบ้านเรือน หมู่บ้านจีนยูนนานบ้านสันติชล ซึ่งเป็นประชาชนอพยพมาจากมณฑลยูนนานทางใต้ของประเทศจีน พื้นที่เดิมของหมู่บ้านเป็นพื้นที่ปลูกยาเสพติด และเป็นแหล่งเส้นทางลำเลียงยาเสพติดรายใหญ่ แต่เมื่อรัฐบาลได้นำทหาร ตำรวจ เข้ามาเพื่อปราบปรามและประจําการอยู่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ผู้นำชุมชนจึงได้ทำแผนฟื้นฟูอาชีพหลัก ให้สมาชิกทั้งหมู่บ้าน หันมาทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คล้ายกับหมู่บ้านรักไทย และหมู่บ้านรุ่งอรุณ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน การรวมกลุ่มของชุมชนได้ทำการลงทุนเปิดร้านอาหารยูนนาน รับผิดชอบเลี้ยงโต๊ะจีน และจัดทำของที่ระลึกขายนักท่องเที่ยว

ปัจจุบันชาวบ้านได้พัฒนาพื้นที่ของหมู่บ้านสันติชลให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของอำเภอปาย และเป็นชุมชนที่ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานส่งเสริมการวิจัย (สกว) ในการเขียนคำอธิบายสิ่งก่อสร้างในเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ได้แก่ การโล้ชิงช้า บ้านดิน ที่สร้างจากดินเหนียวผสมกับฟางข้าวหรือแกลบ หรือที่เรียกว่า กูฝิ่ง ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้าน สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้น ซึ่งเชื่อมโยงสู่ความเป็นเงินของคนจีนกลุ่มดังกล่าวได้เป็นอย่างดี โดยชาวบ้านกลุ่มนี้ได้นำเอาความเป็นเงินของตนเองมาแสดงผ่านสิ่งก่อสร้างวิถีชีวิต ดังภาพ 156 ภายในห้องพักมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ ห้องน้ำ เติงอุปกรณ์ในการนอนในสไตล์จีนยูนนาน นอกจากนี้แล้วยังได้มีการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวจีนยูนนานเพื่อความสนุกสนานแก่นักท่องเที่ยว เช่นการโล้ชิงช้า การจี่ม้าชมเมือง ชมหมู่บ้าน เป็นต้น

ภาพ 156 บ้านดินหรือกุฟิง ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นบ้านพักไว้รองรับแก่นักท่องเที่ยวในหมู่บ้านสันติชล

นอกจากนี้แล้วในหมู่บ้านสันติชล คนในชุมชนยังได้มีความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงความเป็นจีนผ่านการตกแต่งอาคารสถานที่ โดยใช้โคมไฟแบบจีน การแกะสลักไม้บานประตู หน้าต่างแบบจีน การเขียนอักษรจีนเป็นป้ายหน้าร้าน หรือคำโฆษณาต่างๆ ดังภาพ 157 และ 158

ภาพ 157 โคมไฟแบบจีนถูกนำมาตกแต่งสถานที่ท่องเที่ยวบ้านสันติชล

ภาพ 158 ชื่อร้านค้าที่มีการเขียนเป็นตัวอักษรภาษาจีน

เห็นได้ว่าการให้ความหมายของอาคารและสิ่งก่อสร้าง ไม่ได้เป็นเพียงแค่ที่พักพิงที่อยู่อาศัยสำหรับให้ร่มเงาหรือเพื่อใช้ในการประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่แฝงไปด้วยคุณค่า ความงาม โดยที่การท่องเที่ยวได้นำเอาความงาม คุณค่า ทางสถาปัตยกรรมดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ อีกทั้งยังทำให้เกิดประโยชน์แก่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้อีกด้วย ดังกรณีของการทำอาคารเลียนแบบของเก่าในพื้นที่ หรือ เอินไต เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับอาคารสถานที่ในพื้นที่อำเภอปาย ทำให้นักท่องเที่ยวต่างอยากเข้าไปเยี่ยมชม หรือการทำบ้านดิน แบบกุฟิง ของชาวจีนยูนนาน และการตกแต่งอาคารบ้านเรือน โดยใช้อุปกรณ์ให้มีความใกล้เคียง เหมือน คล้าย ความเป็นจีน ซึ่งก็ทำให้

นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ดังนั้นความหมายทางสัญลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นจากสถาปัตยกรรมในอำเภอปาย จึงไม่ใช่เพียงเพื่อเป็นที่พักอาศัยแต่แฝงไปด้วย ความต้องการขายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจ

การสร้างความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านสิ่งของ สินค้าของที่ระลึก

ความหมายในเชิงบทบาทหน้าที่ของสิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจนของที่ระลึกที่วางขายบริเวณถนนคนเดิน ร้านค้าต่างๆ ต่างไม่ได้เป็นเพียงแค่สิ่งของที่เมื่อซื้อกลับไปแล้วจะรำลึกถึง แต่แฝงไปด้วยความหมายในเชิงคุณค่าทั้งที่เป็นราคา ราคาสินค้า ธุรกิจร้านขายของที่ระลึกได้ผลิตสินค้าของที่ระลึก ที่มีสัญลักษณ์ซ่อนเร้นมากกว่าความหมายตามบทบาทหน้าที่ของสิ่งของนั้นๆ ดังเช่น

ของตกแต่งธุรกิจร้านค้าและสินค้าของที่ระลึก

ร้านขายสินค้าและบริการในอำเภอปาย ได้ตกแต่งร้านค้าเพื่อให้เป็นที่น่าสนใจแก่ผู้บริโภคเนื่องจากผู้ประกอบการในอำเภอปายมีจำนวนมาก และในฤดูกาลท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอปายประมาณ 4 เดือน ซึ่งในทางธุรกิจแล้วเป็นช่วงที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงได้มีกลยุทธ์ทางการตลาดในการดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาซื้อสินค้าและบริการ โดยการตกแต่งสถานที่ให้มีความแตกต่างจากร้านอื่นๆ ทำให้กลุ่มลูกค้าชื่นชอบและตัดสินใจเข้ามาเลือกซื้อสินค้าและบริการ

พี่อู่ม ผู้ประกอบการรายหนึ่งในอำเภอปาย เล่าว่า “ร้านขายของในอำเภอปายมีเยอะ เราต้องสร้างความแตกต่างให้กับร้านตัวเอง ซึ่งร้านของตนเน้นที่การยิ้มแย้มของเจ้าของร้าน การชวนลูกค้าพูดคุย และการตกแต่งร้านให้แตกต่าง สะอาด แล่นี่ลูกค้าก็เข้ามาใช้บริการที่ร้านแล้ว” เช่นเดียวกับ พี่หนึ่ง ผู้ประกอบการร้านขายของที่ระลึกบริเวณถนนคนเดิน กล่าวว่า “การตกแต่งร้านเป็นเรื่องสำคัญ ต้องทำให้แตกต่างและโดดเด่น เพื่อให้ลูกค้าสนใจร้าน และเริ่มที่จะเดินเข้าร้านมาซื้อของเรา” จึงอาจกล่าวได้ว่าการตกแต่งร้าน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งต่อการตัดสินใจบริโภคสินค้าและบริการของนักท่องเที่ยว ดังภาพ 159 เป็นการนำเอาหลักกิโลเมตรมาตกแต่งร้านค้าของตน หลักกิโลเมตรไม่ได้มีหน้าที่ในการบอกระยะทางจากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง แต่กลายเป็นอุปกรณ์ในการตกแต่งร้านค้า อุปกรณ์ประกอบฉากในการถ่ายรูปของนักท่องเที่ยว

ภาพ 159 หลักกิโลเมตรที่กลายเป็นอุปกรณ์ประกอบการถ่ายภาพของนักท่องเที่ยว

หลักกิโลเมตร ได้ถูกสร้างความหมายใหม่ว่าหมายถึงการเดินทางมาถึงสถานที่นั้นแล้ว โดยมีการถ่ายภาพร่วมเป็นเครื่องยืนยันว่าตนเองได้มาถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่ตรงที่จริง ๆ หลักกิโลเมตรได้ถูกทำให้มีขนาดใหญ่ขึ้น บางอันมีการเขียนถึงจำนวนระยะทางจากอำเภอไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆที่กำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน เช่นอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ความหมายที่ถูกสร้างทางสัญจรจึงไม่ได้มีความหมายตรงตัวตามความหมายทางหน้าที่บทบาทของมัน นอกจากนี้แล้วหลักกิโลเมตรยังได้กลายเป็นสินค้าของที่ระลึกแก่ผู้ที่เดินทางมาเที่ยวอำเภอบายจะซื้อกลับไปฝากเพื่อนและครอบครัวเช่น กระปุกออมสิน พวงกุญแจ ไปสการ์ดรูปหลักกิโลเมตรเป็นต้น

กระดานโฆษณาประชาสัมพันธ์และป้ายจราจร ได้มีการสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาโดยนักท่องเที่ยวที่นิยมไปถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึกว่าตนเองได้มาเที่ยวแทนความหมายตามหน้าที่ กล่าวคือ กระดานโฆษณาประชาสัมพันธ์ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลบาย เป็นกระดานโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่พัก ร้านอาหาร หรือใครต้องการแจ้งข่าวสารใดใด ชุมชนผู้ประกอบการก็จะมาใช้ประโยชน์จากกระดานประชาสัมพันธ์ดังกล่าว แต่เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่อำเภอบายได้มาดูประกาศต่างๆ จึงได้ถ่ายภาพไว้เพื่อเป็นที่ระลึก และเมื่อนักท่องเที่ยวกลุ่มเที่ยว กิน ถ่าย ซ้อป เข้ามา จึงนิยมมาถ่ายภาพเป็นที่ระลึกแทนการดูข่าวสารจากผู้ประกอบการและชุมชน เนื่องจากปัจจุบันมีสื่อสิ่งพิมพ์ที่หลากหลายวางขายในท้องตลาด อีกทั้งสื่อออนไลน์ จึงทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงการประชาสัมพันธ์ด้านอื่นมากกว่า ดังภาพ 160 และ 161 ซึ่งเป็นภาพกระดานโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่ในบริเวณถนนราษฎร์ดำรง ที่จะมีผู้ประกอบการติดโฆษณาธุรกิจของตนเองเพื่อจูงใจนักท่องเที่ยว

ภาพ 160 กระดานโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่ในบริเวณถนนราชฎร์ดำรง

ภาพ 161 ป้ายประชาสัมพันธ์ที่ติดไว้หน้าทำการอำเภอพาย

นอกจากนี้แล้วยังมีป้ายจราจรที่ถูกสร้างความหมายให้ใหม่ ความหมายตามหน้าที่ของป้ายจราจรคือป้ายที่ใช้ในการควบคุมการจราจรซึ่ง แบ่งออกเป็นสามประเภท ป้ายบังคับเป็นป้ายกำหนด ต้องทำตาม ป้ายเตือนและป้ายแนะนำ แต่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการต่างนำเอาป้ายจราจรมาใช้ในการเพิ่มมูลค่าของสินค้าของที่ระลึก พี่ยา เจ้าของร้านขายโปสการ์ด เล่าว่า ป้ายจราจรสามารถนำมาผลิตเป็น โปสการ์ดได้ เพราะทำให้เห็นถึงระยะทางที่ยากลำบากในการเดินทางมาถึงพาย ยิ่งถ้าเป็นป้ายระวังทางโค้ง ยิ่งทำให้นักท่องเที่ยวจดจำความเป็นพายได้เป็นอย่างดี ดังภาพ 162 ที่ได้นำเอาป้ายจราจรมาเพิ่มมูลค่าของของที่ระลึก อาทิเช่น สมุด พวงกุญแจ โปสการ์ด

ภาพ 162 สมุดจดบันทึกที่ได้นำเอาสัญลักษณ์จราจรมาใช้ในการเพิ่มมูลค่าสินค้า

ภาพ 163 เสื้อยืดที่นำเอาป้ายจราจรมาใช้ในการทำตลาดขายเพื่อเพิ่มมูลค่า

โปสการ์ดและตู้ไปรษณีย์ ได้ถูกสร้างความหมายใหม่จากผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว กล่าวคือ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวพายมากขึ้น ธุรกิจสินค้าที่ระลึกเกิดขึ้นเพื่อรองรับกับตลาด โปสการ์ดเป็นสินค้าหนึ่งที่มีต้นทุนไม่มาก ผู้ประกอบการรายเล็กๆ

สามารถที่จะทำได้ด้วยมือ หรือที่เรียกว่าสินค้าแฮนด์เมด (Handmade) ผู้ประกอบการนำเสนอสินค้า โดยการบริการให้นักท่องเที่ยวสามารถที่จะเขียนบอกเล่าความรู้สึก เป็นบันทึกเรื่องราวความทรงจำ ที่มีคุณค่า เพิ่มสีสันกิจกรรมระหว่างที่พักผ่อนและการท่องเที่ยวไปยังเพื่อน ครอบครัวและตัวเอง เพื่อให้นึกถึงประสบการณ์ที่ตนเองได้มาเที่ยวยังอำเภอปาย นอกจากนี้แล้วผู้ประกอบการยังได้นำเอาอุปกรณ์เครื่องเขียนมาให้ใช้บริการ ความหมายที่ถูกสร้างขึ้นมานี้ใหม่สามารถทำให้จำนวนผู้ส่งไปรษณียบัตรมากขึ้นแทนการส่งจดหมาย ดังภาพ 164 และ 165 อีกทั้งยังอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าโดยการรับส่งไปรษณียบัตรไปยังผู้รับ จึงได้มีการนำเอาตู้ไปรษณีย์จำลองมาไว้หน้าร้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการส่งไปรษณียบัตรและเพื่อเป็นอุปกรณ์ตกแต่งร้านค้าให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายภาพร่วม ดังภาพ 166

ภาพ 164 ร้านขายของที่ระลึกที่ระลึกที่ได้มีการบริการเขียนไปสการ์ดและบริการส่งโดยมีตู้ไปรษณีย์ขนาดเล็กตั้งอยู่ในร้าน

ภาพ 165 ตราประทับที่ร้านขายของที่ระลึกมีไว้เพื่อบริการที่เน้นถึงความเป็นปายผ่านคำพูด “ผู้พิชิตปาย 762 โคง”

ภาพ 166 ตู้ไปรษณีย์บริเวณร้านค้าต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวถ่ายภาพร่วมเพื่อเป็นที่ระลึก

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว โปสเตอร์หรือโปรณิยบัตร ได้ถูกสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของอำเภอปาย เช่นเดียวกับตู้โปรณิยที่มีคามหมายเพียงเพื่อให้นักท่องเที่ยวมาร่วมถ่ายภาพเป็นที่ระลึกแทนการส่งจดหมายเหมือนแต่ก่อน

สินค้าแบบย้อนยุค (Retro Product)

ปรากฏการณ์โหยหาอดีต (Nostalgia) เป็นปรากฏการณ์ที่สังคมไทยได้เริ่มให้ความสำคัญ และได้มีการนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในหลายสาขาของนักคิด ในทางการตลาด ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้นำมาซึ่งการเปิดตลาดในแนวทางที่เรียกว่า Retro Marketing ซึ่งได้นำความต้องการบริโภคในความหมายของสิ่งที่ผ่านมาแล้วในอดีต อันประกอบด้วยคุณค่าทางความคิดที่ว่าเป็นสิ่งที่จะไม่สามารถหวนกลับมาได้อีก คุณค่าของสินค้าในการตลาดจึงเพิ่มสูงขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้นำมาซึ่งความรู้สึก “อารมณ์ถวิลหาอดีต” ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ว่า “ปัจจุบันนั้นขาด...” จึงสร้างเพื่อทดแทน โดยการที่คนส่วนใหญ่นั้นมักมีแนวคิดที่จะโน้มเอียงอดีตให้เข้าข้างความต้องการของตน ที่ปรากฏออกมาในรูปของความต้องการด้านวัตถุ สิ่งก่อสร้าง รูปสัญลักษณ์

การโหยหาอดีต หากทำโดยไม่ได้มีการให้คุณค่าก็จะกลายเป็นการโหยหาที่ไร้ความหมาย การโหยหาอดีตนั้นมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ ในพื้นที่แต่ละแห่งนั้นมีความทรงจำฝังอยู่ และสามารถที่จะแปรเปลี่ยนเป็นพลังในการทำให้เกิดความหมายขึ้นมา โดยที่ความหมายนั้นจะไม่ใช่ความหมายใหม่ที่แตกต่างจากความทรงจำที่มีอยู่ แต่ความหมายที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นจะสามารถทำให้พื้นที่อยู่รอดได้ภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ บางครั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพื้นที่ โดยการใส่ความคิดสร้างสรรค์ลงไปใน การประดิษฐ์สินค้าและวัฒนธรรมของชุมชนก็จะช่วยในการสร้างอำนาจการต่อรองแก่พื้นที่ในทางเศรษฐกิจได้ จึงอาจจะกล่าวได้ว่าพื้นที่กับความทรงจำนั้น ไม่ใช่เรื่องส่วนบุคคลแต่เป็นความทรงจำร่วม (Collection) ของชีวิตแต่ละคนที่ชุมชนร่วมกัน

สินค้าและบริการ ในอำเภอปายที่ได้นำเอาแนวคิดเรื่องการโหยหาอดีตมาใช้ มีจำนวนมากและสามารถสร้างรายได้จำนวนมากให้แก่ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยว สินค้าและบริการแบบดังกล่าว ได้ทำให้อำเภอปาย เป็นอำเภอที่มีความเป็นมาที่ยาวนานและเป็นเมืองที่เกิดขึ้นร่วมสมัยกับคนหลายยุค หลายสมัย ดังเช่นร้านอาหาร ได้มีการตกแต่งร้านโดยการนำเอาสินค้าที่เคยวางขายในท้องตลาดมากกว่า 30 ปีมาวางโชว์ หรือการนำเอาโปสเตอร์ ภาพถ่าย หรือสื่อสิ่งพิมพ์มาติดตามฝาผนัง เพื่อให้ลูกค้าหรือผู้ที่เข้ามาใช้บริการสร้างความรู้สึกร่วมกัน ว่าเหมือนเป็นคนวัยเดียวกัน รับประทานอาหารเหมือนกัน คุยเรื่องเดียวกัน ดังภาพ 167

ที่ร้านอาหารได้นำเอานิตยสารเมื่อสามสิบปีก่อนมาติดที่ฝาผนัง และเอาสินค้าประเภท ขนม ของเล่น มาวางโชว์ในร้านอาหารเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถซื้อเก็บไว้เป็นที่ระลึกได้

ภาพ 167 ร้านอาหารที่มีการนำเอาของเล่นเมื่อประมาณยี่สิบปีที่แล้วมาวางขายและตกแต่ง

ภาพ 168 ร้านอาหารที่นำเอาจานสังกะสีบางๆ แล้วเคลือบด้วยสีบางชนิดเพื่อให้หนาและแข็งแรงขึ้น โดยที่ลายดอกไม้เป็นที่นิยมมากในช่วงสามสิบปีที่ผ่านมา ซึ่งสมัยก่อนจะทำเป็นภาชนะต่างๆ และใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งในบ้าน วัด วัง โรงพยาบาล มีทั้งจาน ชาม ช้อน แก้ว น้ำ ถาด ปิ่นโต หม้อ ถูกนำมาใช้เป็นงานในการใส่อาหารให้แก่ลูกค้าเพื่ออยากให้ลูกค้านึกถึงเหตุการณ์เมื่อตนเองเคยใช้งานแบบดังกล่าวในอดีต ภาพ 169 ภาพปิ่นโตที่ทำจากสังกะสี บทบาทหน้าที่ของปิ่นโต นิยมใช้ใส่อาหารสำหรับนักเรียนนำไปรับประทานตอนกลางวัน หรือผู้ที่ทำงานนอกบ้าน นอกจากนี้แล้วพุทธศาสนิกชนยังนิยมบรรจุอาหารใส่ปิ่นโตเพื่อนำไปถวายพระตอนเช้าหรือกลางวัน ขณะที่ในปัจจุบันได้มีการสร้างความหมายใหม่แก่ปิ่นโตโดยผู้ประกอบการร้านกาแฟและที่พักริมน้ำ ได้นำมาวางโชว์ในร้านกาแฟ และวางในห้องพักริมน้ำเพื่อให้ผู้เข้ารับบริการนำปิ่นโตไปใส่ขนม อาหารเมื่อไปที่เขตลาดเข็น หรือถนนคนเดิน แทนการใช้ถุงพลาสติก

ภาพ 168 ร้านอาหารที่นำเอาจานสังกะสีมาใช้
อาหารเพื่อทำให้ผู้บริโภคนึกถึง
เหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตของตน

ภาพ 169 ปิ่นโตที่ผู้ประกอบการณรงค์ให้ผู้เข้า
รับบริการใช้เพื่ออยากให้ผู้ใช้พนักถึง
บรรยากาศเมื่อก่อนและเพื่อลดการใช้
พลาสติก

นอกจากธุรกิจร้านอาหารและที่พักแล้ว ยังมีผู้ประกอบการอีกหลายประเภทนำเอาสินค้าแบบย้อนยุค (Retro product) มาใช้เพื่อใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว โดยการสร้างอารมณ์ร่วมกับผู้บริโภค ว่าตนเองเคยใช้สินค้านี้บ้างแล้ว ดังภาพ 170 เป็นภาพรถยนต์เก่า รถคลาสสิกหรือรถโบราณ ที่เจ้าของรถโบราณได้นำมาจอดไว้ที่สะพานประวัติศาสตร์น้ำท่าปาย นักท่องเที่ยวและผู้สนใจสามารถขึ้นไปทดลองนั่งและร่วมถ่ายภาพด้วยได้ โดยคิดค่าถ่ายภาพแล้วแต่ความสมัครใจของนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ โดยจะมีกล่องรับบริจาคไว้ ดังนั้นรถยนต์จึงถูกสร้างความหมายใหม่ทางการท่องเที่ยว ไม่ได้กลายเป็นพาหนะในการเดินทางแต่เพียงอย่างเดียว

ภาพ 170 รถเก่าที่ให้บริการนักท่องเที่ยวในการถ่ายภาพร่วม

การสร้างความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านสิ่งของเครื่องใช้ ของที่ระลึก จนถึงสินค้าย้อนยุคนั้น ได้ถูกสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาโดยนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ ที่ต่างพยายามเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้มีความแตกต่าง โดดเด่นกว่าผู้ประกอบการร้าน

อื่นๆ ซึ่งนอกจากจะทำให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ยังทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว แม้ว่าความหมายที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นจะไม่ได้นำมาใช้ตรงกับความหมายตามบทบาทหน้าที่ของสิ่งเหล่านั้นเองก็ตาม

การสร้างความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านศาสนา ความเชื่อ ตำนาน และเรื่องเล่า

ความเชื่อ ตำนานและเรื่องเล่า เป็นหนึ่งในภูมิปัญญาไทยที่มีมาตั้งแต่อดีต ความเชื่อและเรื่องเล่าในภาคเหนือก็เช่นเดียวกัน ที่มีความผูกพันกับความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องโชคลาง เช่นความเชื่อเรื่องเสื้อบ้าน ที่ชาวล้านนาเชื่อว่าเป็นดวงวิญญาณที่ทำหน้าที่ปกป้องรักษาสมาชิกในหมู่บ้าน อาศัยอยู่ในบ้านหลังเล็กๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งเรียกว่า หอเสื้อบ้าน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีหอเสื้อบ้านประจำหมู่บ้านของตัวเอง โดยที่ชาวล้านนาเชื่อว่า มีเทวดาอารักษ์ รักษาชาวบ้านในหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นการยอมรับการเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกัน สมาชิกในหมู่บ้านมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ถือเป็นหน้าที่ที่ต้องดูแลช่วยเหลือกันตั้งแต่เกิดจนถึงตาย มีความผูกพันกัน เห็นได้ว่าความเชื่อดังกล่าวมีความหมายที่อยู่เบื้องหลัง ไม่ได้มีเพียงแค่ความเชื่อเรื่องผี แต่แฝงไปด้วยปรัชญาของการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในชุมชนที่ต้องเกื้อกูลอาศัยกัน และควรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ตำนาน เรื่องเล่าบางเรื่องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง แต่ก็มีอีกหลายเรื่องที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ เพื่อรองรับกับผลประโยชน์ที่ถูกสร้างขึ้นจากผู้สร้าง เช่นการสร้างตำนานเรื่องเล่าให้สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยว การสร้างตำนานเรื่องเล่าแก่พื้นที่ วัด แหล่งโบราณสถานเพื่อเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์สร้างศรัทธาให้ชุมชน การสร้างตำนาน เรื่องเล่าแก่พื้นที่ป่าเพื่อต้องการให้พื้นที่ที่ถูกสร้างเรื่องราวเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ป้องกันการถูกตัดไม้ทำลายป่า หรืออาจทำให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่ทำกำไรแก่เจ้าของที่ดินก็อาจเป็นไปได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าความเชื่อ ตำนาน เรื่องเล่าที่มีความสัมพันธ์กับความหมายที่แฝงอยู่เบื้องหลังสิ่งๆ ที่สร้างขึ้น เกี่ยวเนื่องกับภูมิปัญญาของผู้ที่สร้างขึ้นมา เพื่อจรรโลงให้สิ่งนั้นๆ สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้

ตำนาน เรื่องเล่าในอำเภอปาย ได้ถูกผู้สร้างเรื่องราวที่มีความเกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิต ชุมชน บุคคลสำคัญ จำนวนมากซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยที่เค้าโครงความจริง และถูกสร้างขึ้นใหม่ โดยที่การสร้างเรื่องราวขึ้นมาใหม่นั้นก็เพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่อำเภอปายในปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวชั้นนำของประเทศไทย มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ดังนั้นการที่เรื่องเล่า ตำนานต่างๆ จะถูกสร้างขึ้น จึงมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทั้งสิ้น ซึ่งได้แก่

เรื่องเล่าของบุคคลและสถานที่

ความเชื่อ ตำนาน เรื่องเล่าของบุคคลสำคัญได้ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่อำเภอปาย เช่นตำนานการก่อสร้างวัดน้ำฮู ว่าถูกสร้างขึ้นในปีพุทธศักราช 2474 โดยครูบาศรีวิชัย เพื่อใช้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปอุ้มเมือง ซึ่งเป็นปูชนียวัตถุสำคัญคู่เมืองปาย นอกจากนี้แล้วยังมีการสร้างเจดีย์สี่ทออยู่ด้านหลังโบสถ์วัดน้ำฮู ซึ่งไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างขึ้นในสมัยใด แต่เชื่อกันว่าสร้างโดยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพื่อบรรจุพระอัฐิของสมเด็จพระพี่นางสุพรรณกัลยา ซึ่งเป็นพี่สาวของสมเด็จพระนเรศวร ซึ่งได้เสด็จไปเป็นตัวประกันที่พม่าแทนสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แต่ต่อมาได้ถูกปลงพระชนม์ที่พม่านั้นเอง ภายในพระเจดีย์นี้ยังบรรจุเส้นพระเกศาของสมเด็จพระพี่นางฯ ไว้ด้วย

จากตำนานดังกล่าวที่ถูกสร้างขึ้นมานั้น ได้มีการสร้างเรื่องเล่าเพื่อเชื่อมโยงกับบุคคลสำคัญของประเทศไทย คือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระพี่นางสุพรรณกัลยา ซึ่งเป็นกษัตริย์ไทยที่มีความสามารถ อีกทั้งยังได้มีเรื่องเล่าบางส่วนมาพระองค์ได้เดินทางไปประเทศพม่าเพื่อทำสงคราม โดยผ่านเส้นทางใกล้เคียงบริเวณอำเภอปาย เวียงแหง เชียงดาว ซึ่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์บางส่วนยังคงไม่มีความชัดเจน แต่การสร้างเรื่องเล่าดังกล่าวขึ้นมา ได้ทำให้ประชาชนที่มีความเชื่อ ความศรัทธาในสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระพี่นางสุพรรณกัลยา เดินทางมาท่องเที่ยวที่อำเภอปายและไม่ลืมที่จะไปกราบไหว้สักการะสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระพี่นางสุพรรณกัลยา ปัจจุบันวัดน้ำฮูได้จัดเตรียมพื้นที่ไว้รองรับนักท่องเที่ยวทั้งในพื้นที่จอดรถ พื้นที่ขายสินค้าของที่ระลึก พื้นที่ขายอาหารและเครื่องดื่ม และศาลาริมน้ำที่ประดิษฐานของรูปปั้นสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระพี่นางสุพรรณกัลยา ไว้ให้นักท่องเที่ยวบูชา ดังภาพ 171

จึงอาจกล่าวได้ว่า ตำนานเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระพี่นางสุพรรณกัลยาได้ทำให้เกิดพื้นที่การท่องเที่ยวขึ้นในอำเภอปาย มีรายได้ส่วนหนึ่งที่เกิดจากความเชื่อ ความศรัทธาสู่พื้นที่การท่องเที่ยวซึ่งได้แก่วัดน้ำฮูเช่น การขายสินค้าของที่ระลึก จำพวกเสื้อผ้า พวงกุญแจ โปสการ์ด การขายสินค้าเครื่องสักการะได้แก่ รูปเทียน ดอกไม้ น้ำมันต์ สายสิญจน์ การขายอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น

ภาพ 171 รูปปั้นพระนเรศวรและพระนางสุพรรณกัลยา

นอกจากนี้แล้วยังมีการสร้างเรื่องเล่าของตำนานพระพุทธรูป (พระสิงห์ปาย) ซึ่งเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของชาวล้านนาที่ได้มาประดิษฐานอยู่ที่วัดศรีดอนชัย และยังถูกขนานนามว่าเป็นวัดแห่งของของอำเภอปาย วัดศรีดอนชัย ตั้งอยู่บ้านสันมะนะ หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านธิ ตำบลเวียงเหนือ ซึ่งการก่อสร้างวัดนั้นมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน โดยประวัติตามประวัติพงศาวดาร เป็นวัดแรกของเมืองปาย โดยสร้างขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 1855 โดยพะกำหม่องขอได้นำทัพพม่ามาตั้งที่บ้านดอนแห่งนี้ พะกำหม่องขอ จึงได้สร้างวัดนี้ขึ้นมาเป็นแห่งแรก ชื่อว่าวัดดอนจองใหม่ (หรือวัดใหญ่) โดยการสร้างครั้งแรกนั้น ได้สร้างจองแบบไทยใหญ่ให้เป็นที่บำเพ็ญกุศลของเหล่าทัพและประชาชนในสมัยนั้น โดยได้นิมนต์พระพม่า ไทยใหญ่จากแสนหวี หนองฮีเมืองปิ่น ลางเคอ เมืองนาย มาจำพรรษาอบรมชาวบ้านและกองทัพในสมัยนั้น

ต่อมาปีพุทธศักราช 2020 สมัยที่พระเจ้าติโลกราชได้มีพระบัญชาให้เจ้ามหาชีวิตศรีใจยา ซึ่งเป็นราชบุตรของพระเจ้าแสนภู ได้นำช้างพลายเผือก 2 เชือก ชื่อ ช้างพลายเผือกเผ่ามงคล และช้างพลายแก้วมงคล ยกทัพจากนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ เพื่อมาตีเมืองแห่งนี้จากพะกำกัันนะ และพะกำต่างกง ปรากฏว่า ได้รับชัยชนะศึกในครั้งนั้น แต่ช้างเผือก 2 เชือกของเจ้าศรีใจยา ได้หลุดหนีเข้าป่าไป โดยเสนาอำมาตย์ได้ติดตามได้ที่ลำห้วยขุนแม่ น้ำปายปัจจุบัน ซึ่งบ้างก็ว่าเป็นการได้ซื้อเมืองปาย จากช้างเผือก 2 เชือกดังกล่าว หลังจากนั้นพระเจ้าติโลกราช ได้สถาปนาพระนามใหม่ให้เจ้าศรีใจยาว่าเจ้าชัยสงคราม ให้ดูแลปกครองเมืองปายและได้สร้างวัดขึ้นใหม่ เมื่อปีพุทธศักราช 2021 โดยได้ก่อสร้างวิหาร กำแพง กุฏิ และเสนาสนะอื่นๆ และขุดสร้างกำแพงเมือง ประตูเมือง และอัญเชิญอาราธนาพระพุทธรูป (พระสิงห์ปาย) จากเมืองนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่มาประดิษฐานเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองอยู่ประจำที่วัดแห่งนี้ในปีนั้นด้วย รวมทั้งได้อาราธนาพระวชิรปัญญามหาเถร วัดมหาโพธาราม (เจ็ดยอด) เชียงใหม่ และพระภิกษุมหาเถระจากเมืองพะเยา เชียงราย อีก 5 รูป จำพรรษาอบรมศีลธรรมให้กับชาวบ้าน โดยได้ตั้งชื่อวัดใหม่ว่า วัดศรีดอน

ชัย (ประวัติวัดศรีดอนชัย , 2549) โดยที่ในแต่ละปี วัดศรีดอนชัย จัดให้มีประเพณีการสงฆ์น้ำพระพุทธรูป (พระสิงห์ปาย) ทุกวันที่ 13 เมษายน เป็นประจำ

ภาพ 172 ประตูเมืองปายที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน
ซึ่งเรียกว่า “ประตูผี”

ภาพ 173 กำแพงเมืองเก่าที่ยังหลงเหลือบริเวณ
ด้านหลังวัดศรีดอนชัย

จากภาพ 172 และ 173 เป็นภาพที่แสดงถึงร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังหลงเหลือของเมืองปาย ที่คนเฒ่าคนแก่ในชุมชนยังสามารถเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีว่า เมืองปายนั้นเป็นเมืองโบราณ มีการนำประชาชนมาจากพื้นที่ต่างๆ ในภาคเหนือเพื่อมาตั้งถิ่นฐานในปาย ได้มีการสร้างกำแพงเมือง โดยมีคูน้ำล้อมรอบ วัดวาอารามไว้เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในช่วงที่บ้านเมืองไม่สงบสุข นอกจากนี้แล้วยังได้มีเรื่องเล่าของความศักดิ์สิทธิ์ของพระสิงห์เมืองปาย พระคู่บ้านคู่เมืองของเมืองปายอีกหลายเรื่องราว เช่น ในช่วงที่พม่าจู่โจมทัพกลับไปเมืองหงสาวดีได้เผาวัดอาราม ยกเว้นพระวิหารที่ตั้งประดิษฐานพระสิงห์ปาย ที่ไม่ได้รับความเสียหาย เช่นเดียวกับความศักดิ์สิทธิ์ในปีพุทธศักราช 2479 งานยี่เป็งหรืองานลอยกระทง ได้มีการบูชารูปเทียนเป็นจำนวนมาก ได้เกิดไฟไหม้กุฏิ แต่องค์พระสิงห์ปายกลับไม่ได้รับความเสียหายแต่อย่างใด

ในปัจจุบันวัดศรีดอนชัยได้ทำการบูรณะในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งแล้วเสร็จแล้วในปี พ.ศ. 2554 นอกจากนี้แล้วยังได้มีการทำป้ายบอกทาง ป้ายประชาสัมพันธ์ ถึงการเป็นวัดแห่งแรกของอำเภอปายที่มีอายุกว่าพันปี การที่วัดมีพระสิงห์เมืองปายประดิษฐานอยู่ในวัด ซึ่งทำให้วัดศรีดอนชัยเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยมากขึ้น ดังภาพ 174 และ 175 ซึ่งนอกจากจะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพื่อท่องเที่ยวแล้ว ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในบริเวณ ตำบล

เวียงเหนือ ก็เพิ่มมากขึ้น เช่นที่พักทั้งที่เป็นแบบรีสอร์ท โฮมสเตย์ ต่างสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

ภาพ 174 การบูรณะวัดศรีดอนชัยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

ภาพ 175 การทำป้ายบอกทางวัดศรีดอนชัยให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม

สะพานประวัติศาสตร์ท่าปาย ได้ถูกสร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2484 ญี่ปุ่นได้เคลื่อนกำลังพลเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย เพื่อล่าเหยียดเสบียงอาหารและยุทธโศปกรณ์ต่างๆ โดยผ่านจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อเข้าโจมตีประเทศพม่า กองทหารญี่ปุ่นจึงได้เกณฑ์ชาวไทยจากหมู่บ้านต่างๆ ให้ขุดทางเส้นทางจากจังหวัดเชียงใหม่ไปยังจังหวัดแม่ฮ่องสอน และในบริเวณบ้านท่าปาย อำเภอปาย แล้วจึงร่วมแรงกันใช้ช้างลากไม้ใหญ่หน้า 30 นิ้ว ออกจากป่า ตั้งเป็นเสาสร้างขึ้นเป็นสะพาน บรรจบทั้งสองฝั่งเข้าด้วยกันเหนือแม่น้ำปาย กลายเป็นเส้นทางและสะพานแห่งประวัติศาสตร์สงคราม และเมื่อใน ปี พ.ศ. 2489 สงครามโลกสิ้นสุดลง กองทหารญี่ปุ่นได้ถอยทัพกลับ และทำการเผาสะพานไม้ทิ้ง ส่งผลให้ชาวเมืองที่เคยใช้สะพานร่วมกับทหารญี่ปุ่น ต่างเกิดความไม่สะดวกที่ต้องกลับไปใช้วิธีโดยสารทางเรือ ซึ่งขุดจากไม้ซุงเพื่อข้ามฟาก ชาวบ้านซึ่งเคยชินกับการใช้สะพานข้ามลำน้ำ ต่างได้ร่วมแรงกันสร้างสะพานไม้ขึ้นมา เพื่อใช้ข้ามแม่น้ำปายอีกครั้ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในเดือนสิงหาคมได้พัดสะพานไม้หายไป ทางอำเภอปายจึงได้ทำเรื่องขอสะพานเหล็ก “นารัฐ” เดิมของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งขณะนั้นไม่ได้ใช้การแล้ว นำมาใช้แทนสะพานไม้ที่ถูกกระแสน้ำพัดทำลายไป และในปี พ.ศ. 2518 สะพานนารัฐจากจังหวัดเชียงใหม่ ได้ถูกทยอยขนย้ายขึ้นมาประกอบใช้ใหม่ ที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนหลังจากนั้น 1 ปีเต็ม จึงได้ประกอบขึ้นจนแล้วเสร็จ เป็น “สะพานประวัติศาสตร์ท่าปาย” ในปัจจุบัน ดังภาพ 176 และภาพ 177 เป็นภาพสะพานประวัติศาสตร์ท่าปาย และป้ายแนะนำสถานที่ ที่ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวชาวไทย ในการไปร่วมถ่ายภาพเพื่อเก็บเป็นความทรงจำร่วมกัน

ภาพ 176 ป้ายสะพานข้ามแม่น้ำปายในปัจจุบัน

ภาพ 177 ป้ายสะพานข้ามแม่น้ำปายที่มีการเขียนผูกโยงเรื่องราวกับสงครามโลกครั้งที่ 2

สะพานประวัติศาสตร์ท่าปายกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ได้กลายเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวต้องไปเยี่ยมชม อีกทั้งยังได้มีภาพยนตร์มาใช้สะพานเป็นพื้นที่ในการถ่ายทำ ทำให้กลุ่มคนที่ได้ดูภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว ต่างเดินทางมาเพื่อชมความงามของสะพาน นอกจากนี้แล้วยังมีสื่อประชาสัมพันธ์อื่นๆ ที่เน้นถึงการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวสะพาน มาถ่ายรูป จึงทำให้เกิดธุรกิจอื่นมาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวอีก อาทิ ธุรกิจร้านขายของที่ระลึก ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งทางอำเภอปายไม่ได้มีการจัดระเบียบพื้นที่ขายของให้เรียบร้อย จึงทำให้การเดินทางเข้าอำเภอปาย โดยใช้สะพานประวัติศาสตร์ท่าปายเป็นประตูเข้าเมือง กลายเป็นภาพที่ไม่สวยงามแก่นักท่องเที่ยว อันเนื่องจากความไม่เรียบร้อยของร้านค้านั่นเอง ดังภาพ 178

ภาพ 178 ร้านค้าบริเวณสะพานประวัติศาสตร์ท่าปาย ที่ไม่ได้รับการจัดระเบียบให้เรียบร้อย

จากที่กล่าวมาแล้วทำให้เห็นว่า การสร้างความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ตำนาน เรื่องเล่าในอำเภอปาย เป็นความหมายทางสัญลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวที่อยู่แฝงภายในเรื่องราวต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นจาก ตำนาน ความเชื่อและเรื่องเล่าได้

ถูกผูกสร้างเรื่องราวที่มีความเกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิต ชุมชน บุคคลสำคัญ สถานที่สำคัญ โดยเอาความทรงจำร่วม (Collective memory) มาเป็นตัวกำหนดความรู้สึกร่วมของคนภายในสังคมภายใต้เงื่อนไขและประสบการณ์ชุดเดียวกัน ดังนั้นคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ย่อมที่จะเลือกเก็บความทรงจำร่วมกันชุดหนึ่งเอาไว้ ความทรงจำร่วมกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วแหล่งท่องเที่ยวหลายๆแห่งในอำเภอปายจึงได้มีการสร้างหรือปรับปรุงความทรงจำร่วมกันขึ้นมาเพื่อช่วยในการสร้างอารมณ์สำนึกร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อให้สินค้าทางการท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้นสามารถที่จะนำให้สินค้าเองได้เป็นที่รู้จักอย่างรวดเร็วและทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกในการเดินทางเข้าไปสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น

การสร้างความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านกิจกรรมและงานประเพณี

ประเพณี ถือได้ว่าเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรม ที่เป็นรูปแบบของกิจกรรมหนึ่งๆที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา โดยมีความเป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย ความเชื่อ ประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคม รับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิต ประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็น วิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคม โดยเฉพาะพุทธศาสนาซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากที่สุด วัฒธรรมต่างๆ ในประเทศไทยได้สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย และชี้ให้เห็นว่าชาวไทยให้ความสำคัญในการบำรุงพุทธศาสนาด้วยศิลปกรรมทั้งดงามเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่โบราณกาล

กิจกรรมงานประเพณีในอำเภอปาย มีความเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต วิถีชุมชนในท้องถิ่น ตามที่กล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่นี้เป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่มากในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและหมายรวมถึงอำเภอปาย ดังนั้นกิจกรรมงานประเพณีที่ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ จึงเป็นกิจกรรมงานประเพณีของกลุ่มคนดังกล่าว นอกจากนี้แล้วยังได้มีการสร้างกิจกรรมใหม่ขึ้นมาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ที่ต้องการเน้นให้อำเภอปาย เปิดพื้นที่การท่องเที่ยวใหม่ เป็นดินแดนที่โรแมนติค ดินแดนศิลปะและคนอินดี้ ซึ่งทำให้สินค้าการท่องเที่ยวดังกล่าวได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว และเกิดจำนวนเงินมหาศาลจากการท่องเที่ยว แต่ในทางกลับกันก็มีผลกระทบต่อชุมชนปายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่ ธรรมชาติได้ถูกทำลาย ปัญหาขยะ ปัญหาเรื่องเสียง หรือผลกระทบทางสังคม เช่นการให้ความสำคัญกับความทันสมัยที่ถาโถมเข้ามาจนลืมที่จะรักษาวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนเองไว้

การรื้อฟื้นประเพณีไทใหญ่

ชาวไทใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีจำนวนมากในอำเภอปาย กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่เป็นกลุ่มชนที่ยึดมั่นในพุทธศาสนา พิธีกรรมและงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ในแต่ละเดือนของรอบปีจะมีงานประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมาโดยตลอดและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ที่เป็นเกษตรกร งานประเพณีและการดำรงชีวิตจึงผูกพันและสอดคล้องกับการเพาะปลูก ซึ่งแต่ละเดือนก็มีความแตกต่างกันไปเช่น เดือนมกราคม (ไทใหญ่เรียก เดือนกำ) หลังการเก็บเกี่ยวข้าวประจำปี และเป็นฤดูหนาว ชาวบ้านนิยมทำข้าวหลาม ข้าวปุก ทำขึ้นเพื่อเลี้ยงถวายพระและแจกจ่ายเพื่อนบ้าน ช่วงนี้จะไม่มีการมงคล เดือนมีนาคม (ไทใหญ่เรียก เดือนลี่) เป็นการเริ่มต้นเทศกาลที่สำคัญคือ "เทศกาลปอยสง่าลอง" คือการบวชเณรของชาวไทใหญ่ นับว่าเป็นประเพณีที่ชาวไทใหญ่ให้ความสำคัญกับประเพณีนี้มาก หรือในเดือนตุลาคม (คนไทใหญ่เรียก เดือนสิบเอ็ด) มีงานประเพณี แสนซอมโก่จา คืองานทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว นอกจากนี้ยังมี งานออกหว่า คืองาน ออกพรรษา หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า งานจองพารา ตอนกลางคืนมีการแห่ จองพารา หรือปราสาทพระ ไปถวายวัด หรือประดับ บูชาไว้หน้าบ้าน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว ในเทศกาลนี้มีการละเล่นและฟ้อนรำ ซึ่งส่วนใหญ่จะฟ้อนรำเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ (ปานแพร เซวาน์ประยูร,2550) เช่น รำนก รำกิ้งกะหล่ำ(นกในนิยานเก่าแก่คนไต คล้ายกับกินรีของไทย) ดังภาพ 179 ก้ำโต (รำสิงโตหรือเชิดสิงโต) ดังภาพ 180

ภาพ 179 รำกิ้งกะหล่ำ

ภาพ 180 ก้ำโต (รำสิงโตหรือเชิดสิงโต)

การจัดงานประเพณีต่างๆ จะใช้วัดเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรม อาทิเช่นชาวไทใหญ่จะจัดให้มีการฟ้อนนกกิ้งกะหล่ำ (กินรี) ขึ้นบนความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางพุทธศาสนา กล่าวคือ ในช่วงเข้าพรรษานั้นพระพุทธองค์จะเสด็จไปจำพรรษาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อ

เทศนาอภิธรรมโปรดพระมารดา และจะเสด็จกลับมนุษยโลกในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 พระอานนท์ จึงประกาศให้มวลมนุษย์และเวไนยสัตว์ทั้งหลายได้ทราบทั่วกัน เมื่อถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จึงได้มีการต้อนรับ โดยเช้าวันที่พระพุทธองค์เสด็จลงมาจากราคีวัน และบรรดาสัตว์ต่างๆ รวมทั้ง สัตว์จากป่าหิมพานต์ก็พากันมาพ้อนมาเดิน แสดงความชื่นชมยินดีกับการเสด็จกลับของพระพุทธ องค์ ต่อมาจึงนิยมนำรูปสัตว์ต่างๆ มาแสดงเลียนแบบกิริยาของสัตว์เหล่านั้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยที่ชาวไทยใหญ่ตระหนักว่าการพ้อนนกกิ้งกะห่อม้ามีความสำคัญต่อ การสืบทอด “ความเป็นไทยใหญ่” อย่างมาก และเป็นศิลปะที่สร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณีของชาวไทยใหญ่ (ปานแพร เซวาน์ประยูร, 2553)

ปัจจุบันประเพณีที่ได้รับการรื้อฟื้นจากคนในชุมชนปาย และเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวได้แก่ งานประเพณีดับไฟเทียน งานประเพณีกาตหลู และงานปอยต่างล่อง ที่จะจัดขึ้นในทุกๆ ปี

งานประเพณีดับไฟเทียน

เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลออกพรรษาอีกงานหนึ่งของชาวไทยใหญ่ เปรียบเหมือนการดับไฟของเทียนพรรษา โดยชาวบ้าน และหน่วยงานต่างๆ จะจัดทำต้นเทียน (ต้นสน) เป็นต้นใหญ่ๆ มีการประดับตกแต่งอย่างสวยงามแล้วจัดขบวนแห่ไปรอบเมือง ก่อนจะนำเข้าไปที่วัดเพื่อทำพิธีต่อไป ในงานก็จะมีแสดงต่าง ๆ บนเวที มีการแข่งขันดอกไม้ไฟ ดังภาพที่ 181 เป็นการแห่ขบวนเทียนที่ชุมชนอำเภอปายร่วมกันทำในแต่ละหมู่บ้าน หลังจากนั้นจะแห่ต้นเทียนไปที่วัดหลวง โดยที่ในขบวนแห่จะมีการพ้อนรำ เล่นและหยอกล้อกัน เพื่อสร้างความสนุกสนาน ต้นเทียนที่ชาวบ้านได้ทำร่วมกันนั้นทำมาจากไม้เกี๊ยะเนื่องจากคิดไปง่ายและในช่วงเวลาที่ชาวบ้านได้มาร่วมกันทำต้นเทียน ชาวบ้านจะได้พูดคุย ได้กินข้าวร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดการปะทะสังสรรค์กันทางสังคม อาหารที่ชาวบ้านนิยมนำในงานกิจกรรมดังกล่าวได้แก่ลาบ เพื่อความต้องการให้เป็นสิริมงคลแก่คนที่ทำงานและผู้ร่วมงาน โดยใช้คำพ้องเสียงของชื่ออาหารกับ ลาก ยศ จึงอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของคนในสมัยก่อนที่ต้องการสร้างความร่วมมือกันในการทำกิจกรรม

ภาพ 181 งานประเพณีดับไฟเทียน ซึ่งเป็นงานประเพณีของชาวไทยใหญ่ จัดขึ้นที่วัดหลวง

งานประเพณีกาตหลู้

กิจกรรมงานออกพรรษาได้รับความสนใจจากชมรมการท่องเที่ยวพายให้เป็นผู้ขับเคลื่อนสำคัญในการจัดทำกิจกรรมดังกล่าวร่วมกับอำเภอพาย เทศบาลเมืองพายและชุมชน โดยกิจกรรมกาตหลู้ เป็นกิจกรรมที่ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวพายในปัจจุบัน กาตหลู้ เป็นประเพณีของไทยใหญ่ที่จัดขึ้นในช่วงก่อนวันออกพรรษา แต่เดิมเป็นตลาดที่ชาวบ้านนำสินค้ามาวางขาย เพื่อการจับจ่ายในการเตรียมตัวไปทำบุญที่วัดในวันออกพรรษา โดยต้องเดินทางรอนแรมมาค้างคืน เพื่อรอการจับจ่ายในวันกาตหลู้ มีการนำการละเล่นต่าง ๆ มาแสดงเพื่อความสนุกสนานตลอดงาน นอกจากนั้นชาวไทยใหญ่ยังมีประเพณีแห่จองพารา ซึ่งบรรจุผลไม้ ขนม หรืออาหาร ไปรอบเมือง แล้วตั้งไว้ตามจุดต่าง ๆ เพื่อให้เป็นอาหารของสิ่งสสารสัตว์ หรือผู้คนที่ไปเฝ้ารอรับเสด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลังจากกลับจากพระพุทธรูปมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ชาวไทยใหญ่จะทำจองพารา หรือปราสาทจำลองหลังเล็ก ๆ ไว้ที่วัดและบ้าน เพื่อเป็นการรับเสด็จพระพุทธองค์ โดยจะมีการเฉลิมฉลอง ไปด้วยการละเล่นต่าง ๆ นานา ดังนั้นในช่วงก่อนถึงวันงานออกพรรษาชาวบ้านทุกครัวเรือนจะเตรียมข้าวปลาอาหาร ขนม เครื่องไทยทานต่าง ๆ สำหรับไปทำบุญที่วัดแล้วใส่ไว้ในจองพารา บ้านหรือครอบครัวใดมีผักผลไม้ อาหาร ขนม เครื่องอุปโภคหรือสินค้าทุกประเภท จะนำมาขายในกาตหลู้ หรือตลาดนัด เพื่อให้ชาวบ้านได้ออกไปซื้อหาตั้งแต่รุ่งอรุณถึงกลางคืน

ในปัจจุบันเทศบาลตำบลพายจึงร่วมกับ ชมรมการท่องเที่ยวพาย หน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนทั่วไป จัดกิจกรรมกาตหลู้ โดยมีการแห่จองพาราไปรอบเมือง และการแสดงการละเล่นต่าง ๆ การประกวดชุดไทยใหญ่ เพื่อเป็นการส่งเสริมจรรโลงประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ให้สืบสานคู่กับชุมชนชาวอำเภอพาย และได้จัดกิจกรรมบริเวณสำนักงานเทศบาลตำบลพาย และบริเวณที่ว่าการอำเภอพายกิจกรรมในงานการจัดกิจกรรมตลาดย้อนยุค โดยการณรงค์ให้

มีการแต่งกายแบบชาวไทใหญ่ทั้งผู้ชายและผู้หญิงโดยจำหน่ายอาหาร ขนม และของดั้งเดิมของอำเภอปาย นอกจากนี้ยังมีการจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน สินค้าจากกลุ่มอาชีพ ผลิตภัณฑ์ตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของแต่ละหมู่บ้าน มีการละเล่นดนตรีพื้นบ้าน สะล้อซอซึง การละเล่นจ๊าดไตย (ลูกโป๊ใหญ่) การเห็ดความ การประกวดนางงามภาคหุบ การประกวดแห่จอบพาราและการแสดงดนตรีไทใหญ่

ภาพ 182 ขบวนแห่งานประเพณีภาคหุบเมืองปาย ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและท้องถิ่น เช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดแม่ฮ่องสอน เทศบาลเมืองปาย ชมรมการท่องเที่ยวปาย โดยทีมงานดังกล่าวได้มีการรณรงค์ขอความร่วมมือจากพ่อค้าและผู้เข้าร่วมงานให้แต่งกายแบบชาวไทใหญ่ ดังภาพ 183 และนอกจากนี้แล้วยังมีการแสดงดนตรี การละเล่น การประกวดนางงามไทใหญ่ ดังภาพ 184 ซึ่งงานดังกล่าวได้ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาในช่วงปี พ.ศ. 2552 จากการนำของนายกเทศบาลปาย เนื่องจากต้องการอนุรักษ์ประเพณีที่ดั้งเดิมของชาวไทใหญ่ แต่ในอีกแง่หนึ่งก็เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอปายให้เป็นเมืองแห่งชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่มีศิลปวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม

ภาพ 182 ขบวนแห่งานประเพณีภาคหุบเมืองปาย

ภาพ 183 แม่ค้าแต่งกายแบบชาวไทใหญ่

ภาพ 184 การแสดงของชาวไทใหญ่

งานประเพณีปอยส่างลอง

งานประเพณีปอยส่างลองหรืองานบวชลูกแก้ว เป็นประเพณีบวชเณรตามธรรมเนียมของชาวไทยใหญ่ เพื่อให้บุตรหลานได้มีโอกาสศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และมีความเชื่อว่าจะได้รับบุญกุศลจากการบวชสามเณร งานนี้จัดให้มีขึ้นช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ช่วงปิดเทอมฤดูร้อน โดยชาวบ้านจะตกลงกันกำหนดวันนัดหมายให้ลูกหลานได้บวชเรียนพร้อมๆ กัน มีการประดับประดาผู้ที่บวชด้วยเครื่องประดับมีค่าอย่างสวยงาม และประกอบพิธีบวชตามวัดที่เจ้าภาพศรัทธา

โดยมีกิจกรรมที่สำคัญดังนี้ วันที่ 1 เรียกว่า “วันแห่ส่างลอง” โดยนำเด็กชายเข้าพิธีโกนแต่ไม่โกนคิ้ว แต่งหน้าทาปาก สวมเสื้อผ้าสวยงาม สวมถุงเท้ายาว นุ่งโสร่งและโปกผ้าแบบพม่า ประดับด้วยมวยผมของบรรพบุรุษที่เก็บรักษาไว้แล้วตกแต่งด้วยดอกไม้ เสร็จขั้นตอนนี้แล้วจะเรียกเด็กเหล่านี้ว่า “ส่างลอง” นำส่างลองไปขอขมาและรับศีลรับพรตามบ้านญาติผู้ใหญ่ที่นับถือ วันที่ 2 เรียกว่า “วันแห่ครัวหลู่” มีการแห่ส่างลองกับเครื่องไทยทานจากวัดไปตามถนนสายต่างๆ จะมีผู้เข้าร่วมขบวนแห่เป็นจำนวนมาก โดยจะให้ส่างลองขี่ม้าหรือหากไม่มีม้าก็จะขี่คอคน ซึ่งเรียกว่า “ที่เลี้ยง” หรือ “ตะแปส่างลอง” มีกลดทอง หรือ “ทีคำ” แบบพม่ากันแดด ตอนเย็นมีพิธีเรียกขวัญส่างลอง และข้ามแขกเป็นการรับแขกตอนกลางคืนอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งมีการแสดงและมหรสพสมโภชตามประเพณีไทยใหญ่ วันที่ 3 เรียกว่า “วันข้ามส่าง” เป็นวันบรรพชาสามเณรโดยการแห่ส่างลองไปตามถนนอีกครั้ง จากนั้นไปรวมกันที่วัดเพื่อทำพิธีบวชพร้อมกัน (ปานแพร เซาว์นประยูร, 2550)

ดังภาพ 185 แสดงงานประเพณีปอยส่างลองที่จัดขึ้นในอำเภอปาย โดยวัดแต่ละแห่งในอำเภอปายจะมีการจัดกิจกรรมดังกล่าวขึ้นในวันและเวลาที่แตกต่างกัน แต่ในช่วงเดือนเมษายน ในปี พ.ศ. 2554 วัดป่าขาม ซึ่งมีศรัทธาเป็นชาวไทยใหญ่ได้จัดงานประเพณีปอยส่างลองขึ้นเช่นกัน โดยที่มีการจัดกิจกรรมดังกล่าวขึ้น 3 วัน ในตอนกลางคืนมีการแสดง การละเล่น ดนตรีของชาวไทยใหญ่ เพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้เข้าร่วมงาน และนักท่องเที่ยว

ภาพ 185 งานประเพณี ปอยส่างลอง หรือ งานบวชลูกแก้ว ของชาวไทยใหญ่ ที่จัดขึ้นที่วัดป่าขาม

ความหมายทางบทบาทหน้าที่ของวัฒนธรรมด้านกิจกรรมงานประเพณี คือการที่ชุมชนจะได้ทำกิจกรรมร่วมกันบนฐานความเชื่อร่วมกัน โดยที่กิจกรรมงานประเพณีดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ชุมชน และความเชื่อทางพุทธศาสนาซึ่งเป็นความเชื่อหลักในการทำกิจกรรมต่างๆ การสร้างความหมายทางสัญลักษณ์ให้แก่กิจกรรมงานประเพณี ก็เพื่อให้ชุมชนได้มีความสัมพันธ์อันดีร่วมกัน และเมื่อการท่องเที่ยวได้เกิดขึ้น กิจกรรมงานประเพณีต่างๆ ได้ถูกสร้างขึ้นในความหมายทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้ แต่นักท่องเที่ยวน้อยคนที่จะเข้าใจความหมายที่ลึกซึ้งในการทำกิจกรรมนั้นๆ นอกเหนือจากการเข้าร่วมถ่ายภาพเพื่อเป็นที่ระลึก

เห็นได้ว่า การสร้างความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอำเภอปายนั้น ได้ถูกสร้างขึ้นจากกลุ่มผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ซึ่งความหมายที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นมีหลากหลายความหมายและหลากหลายวัตถุประสงค์ ตลอดจนสิ่งที่ถูกสะท้อนผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านอาหาร ได้แก่ อาหารพื้นถิ่นต่างๆ อาทิเช่นขนมจีน ข้าวส้ม ข้าวเงี้ยว ถั่วเน่าแผ่น น้ำพริกควั่วทราย ขนมอะล่าหว่า ซึ่งเป็นอาหารประจำถิ่นของชาวไทยใหญ่ซึ่งเป็นชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่จำนวนมากในอำเภอปาย ลาบยูนนาน ต้มชุปไก่ดำ ขาหมู หมั่นโถว ซึ่งเป็นอาหารประจำถิ่นของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชล โดยที่อาหารดังกล่าวได้ถูกสร้างในความหมายใหม่ที่ไม่ได้เพื่อบริโภคในท้องถิ่นหรือชุมชน แต่กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม เป็นอาหารของนักท่องเที่ยวที่สามารถรับประทานได้โดยง่ายไม่ต้องรอโอกาสสำคัญเพื่อบริโภคตามแบบฉบับวัฒนธรรมของชนชาตินั้นๆ นอกจากนี้แล้ววัฒนธรรมการดื่มกาแฟ กลายเป็นวัฒนธรรมของชนชั้นกลางที่กำลังได้รับความนิยมมากในทุกพื้นที่และในปายก็เช่นเดียวกัน การดื่มกาแฟ ไม่ได้เพื่อการพูดคุย ถกเถียงกันในสังคม แต่กลับกลายเป็นเครื่องมือในการแสดงสถานะทางเศรษฐกิจผ่าน ร้านกาแฟ ราคาสินค้า

ความหมายทางสัญลักษณ์ผ่านการแต่งกาย ได้ถูกนำเสนอโดยเครื่องแต่งกายพื้นถิ่น ที่ได้ถูกนำมาเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวแก่ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ที่พัก โดยการให้พนักงานแต่งกายในชุดพื้นถิ่น ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้แล้วการแต่งกายของนักท่องเที่ยวเองก็ยังคงถูกสร้างความหมายทางสัญลักษณ์เช่นกัน โดยที่นักท่องเที่ยวจะนิยมแต่งกายเพื่อแสดงถึงความทันสมัย ไม่ล้าหลัง อีกทั้งยังต้องการแสดงฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองอีกด้วย

ความหมายทางสัญลักษณ์ผ่านสถาปัตยกรรม ได้แก่เรือนไม้เก่า ที่มีอยู่แต่เดิมแล้วถูกนำมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่นพิพิธภัณฑสถานนายอำเภอ ที่นำเอาบ้านของนายอำเภอ มาปรับเป็นพิพิธภัณฑสถานนำเสนอความเป็นปาย ผ่านภาพวาด ของใช้เก่า การละเล่น การแสดงของชนเผ่าต่างๆและยังมีส่วนที่สร้างขึ้นใหม่เช่นศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน สาขาปาย ที่ได้

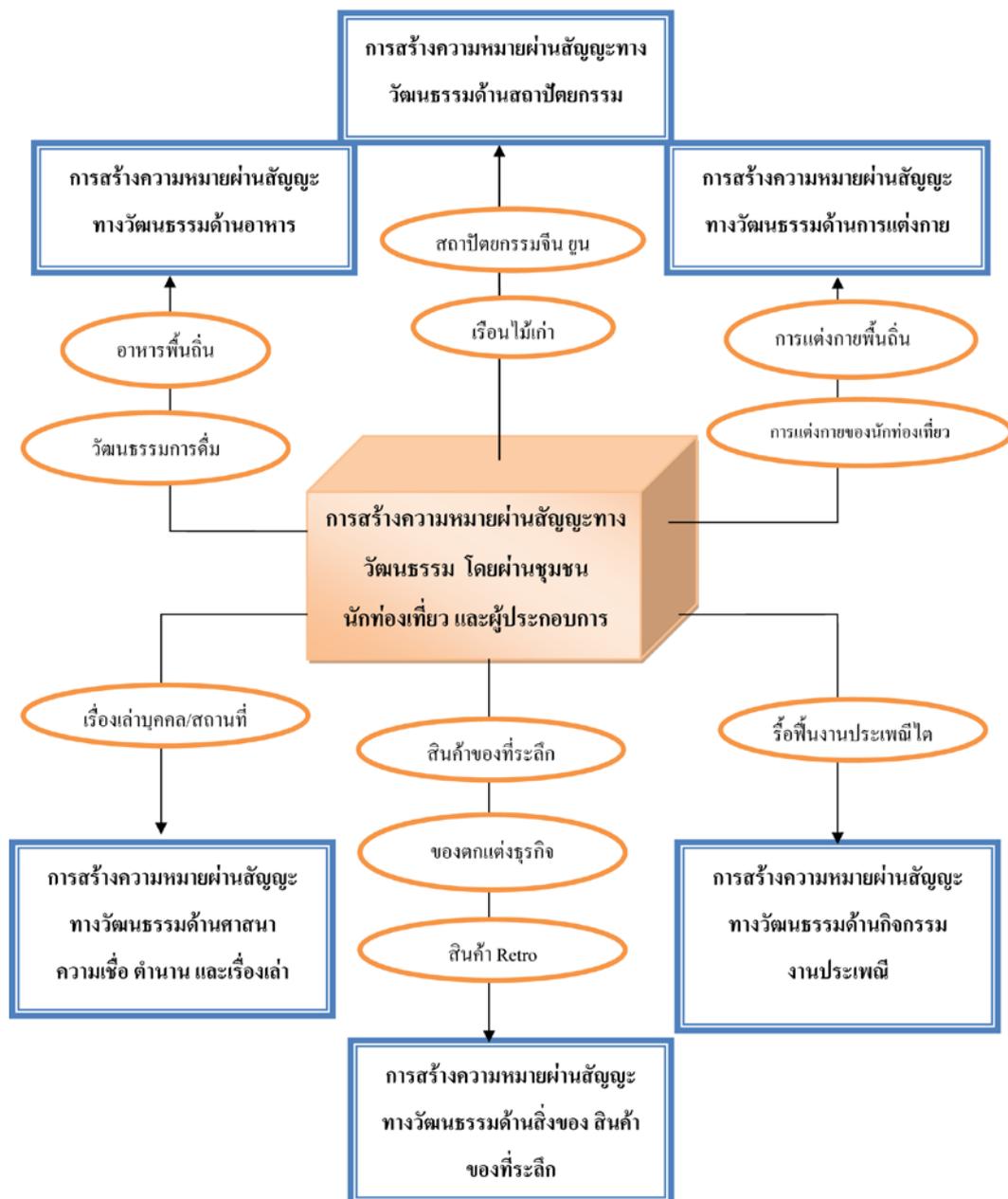
สร้างอาคารเลียนแบบเฮินไตขึ้นมาใหม่ ไว้เพื่อความสวยงาม นอกจากนี้แล้วชุมชนจีน ยูนนาน บ้านสันติชล ได้มีการสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อวัตถุประสงค์หลักคือรองรับการท่องเที่ยวเนื่องจากชุมชนนี้ได้พัฒนาหมู่บ้านสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างเพื่อให้เหมือนและมีความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดของกลุ่มคนที่เดินทางมาจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ และเพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมจีนไปพร้อมๆ กันแม้ว่าจะไม่ถูกต้องทั้งหมด เห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ของอาคาร เรือนพักเปลี่ยนไป ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้งานที่พัก แต่กลับกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่สำหรับนักท่องเที่ยว

การสร้างความหมายทางสัญลักษณ์ผ่านสิ่งของ ของที่ระลึก ความหมายในเชิงบทบาทหน้าที่ของสิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจนของที่ระลึกที่วางขายบริเวณถนนคนเดิน ร้านค้าต่างๆ ต่างไม่ได้เป็นเพียงแค่สิ่งของที่เมื่อซื้อกลับไปแล้วจะรำลึกถึง แต่แฝงไปด้วยความหมายในเชิงคุณค่าทั้งที่เป็นราคา รสนิยม ธุรกิจร้านขายของที่ระลึกได้ผลิตสินค้าของที่ระลึก ที่มีสัญลักษณ์อ่อนเร้นมากกว่าความหมายตามบทบาทหน้าที่ของสิ่งของนั้นๆ เช่น หลัทธิโลเมตร ป้ายจราจร ไม่ได้ใช้เพื่อการจราจรแต่กลายเป็นสิ่งตกแต่งสถานที่ มีการนำมาแปลงสู่ของที่ระลึกเป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังมีสินค้าย้อนยุคที่ถูกนำมาใช้เป็นจุดขายที่อำเภอปาย ที่เน้นให้ความรู้สึกร่วมกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย สินค้าดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงรสนิยมได้อีกด้วยเนื่องจากมีราคาที่ค่อนข้างแพงกว่าสินค้าทั่วไป

ความหมายทางสัญลักษณ์ผ่านความเชื่อและเรื่องเล่าในอำเภอปาย ได้ถูกผูกสร้างเรื่องราวที่มีความเกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิต ชุมชน บุคคลสำคัญ จำนวนมากซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยที่เค้าโครงความจริง และถูกสร้างขึ้นใหม่ โดยที่การสร้างเรื่องราวขึ้นมาใหม่นี้ก็เพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยว โดยเอาความทรงจำร่วม (Collective memory) มาเพื่อช่วยในการสร้างอารมณ์สำนึกร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อให้สินค้าทางการท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้นสามารถที่จะนำไปให้สินค้าเองได้เป็นที่รู้จักอย่างรวดเร็วและทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกในการเดินทางเข้าไปสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น เช่นสะพานข้ามแม่น้ำท่าปายที่เกี่ยวข้องกับสงครามโลกครั้งที่สอง วัดน้ำฮูที่เกี่ยวข้องกับพระนเรศวร เป็นต้น

ความหมายทางสัญลักษณ์ผ่านกิจกรรมและงานประเพณี กิจกรรมงานประเพณีในอำเภอปาย มีความเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต วิถีชุมชนในท้องถิ่น และเนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่นั้นเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่มากในอำเภอปาย ดังนั้นกิจกรรมงานประเพณีที่ถูกหรือฟื้นขึ้นมาใหม่ จึงเป็นกิจกรรมงานประเพณีของกลุ่มคนดังกล่าว เช่น งานประเพณีดับไฟเทียน งานประเพณีกาเด่หลู่ งานประเพณีปอยส่างลอง เป็นต้น ความหมายที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ไม่ได้เพื่อต้องการจรรโลงพุทธศาสนาตามความเชื่อของชาวไทใหญ่ แต่เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้ท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากมูลค่าทางการท่องเที่ยว

จึงอาจกล่าวได้ว่าความหมายทางวัฒนธรรมปายที่ถูกสร้างให้มีความหมายทางสัญลักษณ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่การท่องเที่ยวอำเภอปายแทนความหมายตามบทบาทหน้าที่ที่ควรจะเป็น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอปายสามารถสร้างงานให้กับคนในท้องถิ่น และสร้างรายได้ผู้ประกอบการได้จำนวนมาก ความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมดังกล่าวสามารถที่จะปรับเปลี่ยนไปตามบริบท หรือเวลาและสถานที่ หากผู้ที่สร้างสัญลักษณ์นั้นๆ ขึ้นมาต้องการที่จะใช้ความหมายดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ใด ดังภาพ 186

ภาพ 186 การสร้างความหมายผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอปาย